

IRODALOM

5-8. évfolyam

IRODALOM

A tanterv jellemzői

Az *Irodalom* tanterv változatos tevékenységsort tartalmaz, amely lehetővé teszi az *irodalom megkedvelését*. E tevékenységcsoportok a következők: ① irodalmi művek dramatikus megjelenítése; ② vers- és prózamondás (minden tanuló számára); ③ irodalmi alkotások olvasása, elemzése; ehhez ④ verstani és poétikai ismeretek elsajátítása; ⑤ az irodalom életének megismerése: könyv- és könyvtárhasználat; interjúk, kritikák, könyvismertetések olvasása; irodalmi műsorok rádióban, televízióban történő figyelése; az irodalom ünnepeinek, évfordulóinak, a könyvünnepeken, sikerkönyveknek nyomon követése, alkalmanként részvétel írókkal, költőkkel való találkozásokon. Az irodalmi anyag az 5. évfolyamon elsősorban XX. századi merítés. A tananyag a műfajok tekintetében széles skálájú: a folklór műfajokból megjelennek a mesék különböző fajtái (tündérmesék, csalimesék, állatmesék, tréfás mesék), valamint a népdalok, a népballadák, a közmondások, a találós kérdések és a mítoszok. Az epikus anyagban megjelennek a verses mesék, az elbeszélő költemények, a mese- és ifjúsági regények. A 6. évfolyamtól - az irodalomtörténeti kronológiának megfelelően, de műközpontúan - kezdik meg a tanulók a magyar irodalom és a világirodalom tanulmányozását. A tanterv maximálisan épít a tanulók kreativitására, a játék és a humor iránti érzékenységére. Megmutatja, hogyan van (és volt) szerepe mindig is a költészetben a játéknak. Ráébreszti a tanulókat arra, hogy a vidámság, a csúfolódás vagy akár egy képtelen formai ötlet miként lehet versírásra indító alkalom, s hogy a költők univerzumába olyan szerepek is beletartoznak, mint a nevetető, a clowné, a játékosé. A tanulók maguk is írhatnak "minták" nyomán verseket, képverseket, meséket stb.

Javasolt óraszám

Évfolyam	5.	6.	7.	8.
Heti óraszám				

A tanterv alkalmazásához szükséges feltételek

A tanterv tanítása a 7. évfolyamtól magyartanári végzettséget és kompetenciát igényel. Az irodalmat tanító pedagógustól elvárja, hogy tájékozott legyen a gyermek- és ifjúsági irodalomban, fejlett kommunikációs kultúrával rendelkezzen, "tolerálni tudja", hogy az egyéni recepciók eltérőek lehetnek egymástól, hogy a szövegek jelentése a szöveg - befogadó viszonyban teremődik meg. A pedagógiai képességek közül preferálja a *megosztott figyelmet* és *döntési képességet*, továbbá a *diagnosztizáló képességet*, amely a *differenciált tanulásszervezést*, az *egyénben való gondolkodni tudást* teszi lehetővé. A nevelési stílusok közül pedig a *kooperatív (együttműködő) magatartást* szorgalmazza.

Az irodalom tanulásának céljai az 5-8. évfolyamon

Az irodalom tanulásának célja, hogy biztosítsa az irodalomnak mint művészetnek a tudatos és értő befogadását. Ennek érdekében történik korai életkortól kezdve az irodalomelméleti ismeretek szisztematikus tanítása és a műelemzés. Az életkorhoz igazodó tananyag épít a tanulók játékos, illetve önkifejezési (alkotó) szükségletére.

Az irodalom tanulása gazdagítja a tanulók irodalmi műveltségét, olvasottságát, irodalomtörténeti tájékozottságát, elősegíti a nemzeti kultúrához való kötődésüket. A kiválasztott művek lehetőséget nyújtanak arra, hogy a tanulók fontos emberi, társadalmi témák művészi közvetítése révén tapasztalatot gyűjtsenek az ember természetéről, hiányairól, külső-belső konfliktusairól, eszmékről. Ezek fejlesztik világképüket, árnyalják világtelmezésüket.

Tanulási cél, tematikus tananyag, tanulási program, teljesítmény

5. évfolyam

Az irodalom tanulásának céljai az 5. évfolyamon

A magyar irodalomból választott lírai művek olvasásának és elemzésének az a célja, hogy a tanulók néhány jelentős téma (emberi kapcsolatok, magány, kiszolgáltatottság, szülőföld, haza, identitás, természet, táj) kapcsán megismerjék e művek lírai kifejezésének árnyalatait, kapcsolódási pontjait, lehetővé téve a kifejezésformák tudatosítását, ezáltal az értékeket felismerő, műértő olvasóvá nevelést. A magyar és a világirodalomból választott epikai művek olvasásának és elemzésének célja, hogy a tanulók a kiskamaszokat foglalkoztató témákról különféle műfajokban (mese, mítosz, bibliai történet, novella, elbeszélés, ifjúsági regény, elbeszélő költemény) tájékozódjanak, esztétikai élményt szerezzenek – biztosítva az irodalmi kifejezésformák tudatosítását. Az irodalom határán álló műfajok olvasásának az a célja, hogy általuk a tanulók az elemzett műveket mélyebben megértsék, hogy irodalmi világképük táguljon, irodalmi érdeklődésük mélyüljön, kreativitásuk fejlődjön. Az irodalmi élet figyelése lehetővé teszi, hogy a tanulók személyesebb, "életközelibb" viszonyba kerüljenek az irodalom "mindennapi életével", mely segít számukra pozitív attitűdöt teremteni az irodalom iránt.

	TEMATIKUS TANANYAG	TANULÁSI PROGRAM	TELJESÍTMÉNY	
			MINIMÁLIS	OPTIMÁLIS
I.	LÍRAI MŰVEK A MAGYAR IRODALOMBÓL	LÍRAI MŰVEK OLVASÁSA ÉS ELEMZÉSE A MAGYAR IRODALOMBÓL		
1.	<p><i>Lírai művek által közvetített természet-, társadalom-, emberszemlélet</i></p> <p>témakörök, alkotók, művek:</p> <p>a) <i>emberi kapcsolatok, magány, az ember kiszolgáltatottsága</i> Kormos István: <i>Eltűntek az égen, Három napja</i> Tóth Árpád: <i>Láng</i> Petőfi Sándor: <i>A farkasok dala, A kutyák dala</i> Pilinszky János: <i>KZ-oratórium (részlet)</i> Weöres Sándor: <i>Fughetta; Kockajáték</i> Károlyi Amy: <i>Fonat</i> Kosztolányi Dezső: <i>Este, este,</i> Mostan színes tintákról álmodom</p> <p>b) <i>szülőföld, haza, identitás</i> Kisfaludy Károly: <i>Szülőföldem szép határa</i> Kiss Anna: <i>Pávalepke</i></p> <p>c) <i>természet, táj, ember</i> Kosztolányi Dezső: <i>Nyárfa</i> Juhász Gyula: <i>Tiszai csönd</i> Babits Mihály: <i>Fekete ország</i></p>	<p><i>Bevezetés a lírai művek által közvetített világkép (természet-, társadalom-, emberszemlélet) megismerésébe</i></p>	<p>Az elemzett lírai művek alapján - segítséggel - képes az azokban feltáruló természet-, társadalom- és emberszemléletről számot adni kijelölt második személy számára szóban.</p>	<p>Az elemzett lírai művek alapján önállóan képes az azokban feltáruló természet-, társadalom- és emberszemléletről számot adni kijelölt második személy számára szóban és levélben.</p>

IRODALOM

2.	Lírai művek elemzése	Irodalomelméleti ismeretek tanulása és gyakorlása a lírai művek elemzése során		
2.1.	verstani elemzés	a lírai művek verstani elemzése		
2.1.1.	ritmus szerinti elemzés	a ritmus megállapítása időmértékes, ütemhangsúlyos és szimultán ritmusú művekben	Segítséggel jelölni tudja az időmértékes, ütemhangsúlyos és szimultán verselésű művekben a ritmust.	Jelölni tudja az időmértékes, ütemhangsúlyos és szimultán verselésű művekben a ritmust. Verssorok alkotására képes ritmustani ismeretek alkalmazásával.
2.1.2.	rímelés szerinti elemzés	a rímek jelölése	Jelölni tudja a verssorok végén a rímet. Meg tudja nevezni a párosrímet, a bokorrímet, a keresztrímet, az öllelkező rímet és a félrímet.	Jelölni tudja a verssorok végén a rímet. Meg tudja nevezni a párosrímet, a bokorrímet, a keresztrímet, az öllelkező rímet és a félrímet. Ismeri a rímek tipizálásának szempontjait. Tud verssorokat alkotni rímtechnika igazolására.
2.1.3.	szabadvers	a szabadvers felismerése	Felismeri és meg tudja nevezni a szabadverset általa nem ismert alkotások között.	Felismeri és meg tudja nevezni a szabadverset általa nem ismert alkotások között. Saját élményeit, gondolatait szabadvers formájában is képes kifejezni.
2.1.4.	próza-költemény	a próza-költemény felismerése	Felismeri és meg tudja nevezni a próza-költeményt általa megismert alkotások között.	Felismeri és meg tudja nevezni a próza-költeményt általa nem ismert alkotások között. Ismeri a próza-költemény tartalmi jegyeit.
2.2.	stilisztikai elemzés	a lírai művek stilisztikai elemzése		
2.2.1.	költői képek	költői képek (kettősképek) felismerése		
2.2.1.1.	hasonlat	a hasonlat felismerése	El tudja különíteni a versekben a költői képeket. Segítséggel felismeri a hasonlatot és meg is tudja azt nevezni feladathelyzetben. A képek megfjtésekor, értelmezésekor eredetiségre törekszik. Továbbá - ugyancsak segítséggel - képes a hasonlatba sűrített jelentések "megfjtésére".	El tudja különíteni a versekben a költői képeket. Felismeri a hasonlatot és meg is tudja azt nevezni feladathelyzetben. Ismeri a hasonlat nyelvtani szerkezetét, a kifejezésében szerepet játszó szófajokat. A képek megfjtésekor, értelmezésekor eredetiségre törekszik. Továbbá - ugyancsak segítséggel - képes a hasonlatba sűrített jelentések "megfjtésére". A hasonlat" megfjtésekor", értelmezésekor eredetiségre törekszik.

IRODALOM

			Írásbeli munkáiban képes hasonlat alkalmazására.
2.2.1.2. megszemélyesítés	a megszemélyesítés felismerése	El tudja különíteni a versekben a költői képeket. Segítséggel felismeri a megszemélyesítést, és meg is tudja azt nevezni feladathelyzetben. A képek megfjtésekor, értelmezésekor eredetiségre törekszik. Továbbá - ugyancsak segítségével - képes a megszemélyesítésbe sűrített jelentések "megfjtésére".	El tudja különíteni a versekben a költői képeket. Felismeri a megszemélyesítést, és meg is tudja azt nevezni feladathelyzetben. Ismeri a megszemélyesítés kifejezésében szerepet játszó szófaji lehetőségeket. A képek megfjtésekor, értelmezésekor eredetiségre törekszik. Továbbá - ugyancsak segítségével - képes a megszemélyesítésbe sűrített jelentések "megfjtésére". A megszemélyesítés "megfjtésekor", értelmezésekor eredetiségre törekszik. Írásbeli munkáiban képes megszemélyesítés alkalmazására.
2.2.1.3. metaforikus jelző	a metaforikus jelző felismerése	El tudja különíteni a versekben a költői képeket. Segítséggel felismeri a metaforikus jelzöt, és meg is tudja azt nevezni feladathelyzetben. A képek megfjtésekor, értelmezésekor eredetiségre törekszik. Továbbá - ugyancsak segítségével - képes a metaforikus jelzöbe sűrített jelentések "megfjtésére".	El tudja különíteni a versekben a költői képeket. Felismeri a metaforikus jelzöt, és meg is tudja azt nevezni feladathelyzetben. A képek megfjtésekor, értelmezésekor eredetiségre törekszik. Továbbá - ugyancsak segítségével - képes a metaforikus jelzöbe sűrített jelentések "megfjtésére". A metaforikus jelzö "megfjtésekor", értelmezésekor eredetiségre törekszik. Írásbeli munkáiban képes metaforikus jelzö alkalmazására.
2.2.1.4. metafora	a metafora felismerése	El tudja különíteni a versekben a költői képeket. Segítséggel felismeri a metaforát, és meg is tudja azt nevezni feladathelyzetben. A képek megfjtésekor, értelmezésekor eredetiségre törekszik. Továbbá - ugyancsak segítségével - képes a metaforába sűrített jelentések "megfjtésére".	El tudja különíteni a versekben a költői képeket. Felismeri a metaforát, és meg is tudja azt nevezni feladathelyzetben. A képek értelmezésekor eredetiségre törekszik. Továbbá - ugyancsak segítségével - képes a metaforába sűrített jelentések "megfjtésére". A metafora "megfjtésekor", értelmezésekor eredetiségre törekszik. Írásbeli munkáiban képes metafora alkalmazására.

IRODALOM

2.2.1.5.	<p>metonímia</p>	<p>a metonímia felismerése</p>	<p>El tudja különíteni a versekben a költői képeket. Segítséggel felismeri a metonímiát, és meg is tudja azt nevezni feladathelyzetben. A képek megfjtésekor, értelmezésekor eredetiségre törekszik. Továbbá - ugyancsak segítségével - képes a metonímiába sűrített jelentések "megfjtésére".</p>	<p>El tudja különíteni a versekben a költői képeket. Felismeri a metonímiát, és meg is tudja azt nevezni feladathelyzetben. A képek megfjtésekor, értelmezésekor eredetiségre törekszik. Továbbá - ugyancsak segítségével - képes a metonímiába sűrített jelentések "megfjtésére". A metonímia "megfjtésekor", értelmezésekor eredetiségre törekszik.</p>
II.	<p>EPIKAI MŰVEK A MAGYAR ÉS A VILÁGIRODALOMBÓL</p>	<p>EPIKAI MŰVEK OLVASÁSA ÉS ELEMZÉSE A MAGYAR ÉS A VILÁGIRODALOMBÓL</p>		
I.	<p><i>Epikus művek által közvetített természet-, társadalom-, emberszemlélet</i></p> <p>a) mesék, mítoszok, bibliai történetek, balladák b) ifjúsági regények c) novellák, elbeszélések d) elbeszélő költemény</p> <p><i>műfajok, alkotók, művek:</i></p> <p>a) mesék, mítoszok, bibliai történetek, balladák Puskin: Mese a halásról és a kis halról Az ébenfa paripa Aki kapzsi, pórul jár A halász és az ifrit Szindbád második utazása Bibliai történetek (A világ teremtése; Bűnbeesés) Prométheusz Horatius Cocles b) ifjúsági regények Daniel Defoe: Robinson utcai fiúk Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk c) novellák, elbeszélések Karinthy: Lógok a szerven Mikszáth Kálmán: A néhai bárány Örkény István: Meddig él egy fa?; Az autóvezető Sánta Ferenc: Sokan voltunk Gyurkovics Tibor: Üveggolyó d) elbeszélő költemény Petőfi Sándor: János vitéz</p>	<p><i>Bevezetés az epikus művek által közvetített világkép (természet-, társadalom-, emberszemlélet) megismerésébe</i></p>	<p>Az elemzett epikai művek alapján - segítségével - képes az azokban feltáruló természet-, társadalom- és emberszemléletről számot adni kijelölt második személy számára szóban.</p>	<p>Az elemzett epikai művek alapján önállóan képes az azokban feltáruló természet-, társadalom- és emberszemléletről számot adni kijelölt második személy számára szóban és levélben.</p>

IRODALOM

2.	<i>Epikai művek elemzése</i>	<i>Irodalomelméleti ismeretek tanulása és gyakorlása epikai művek elemzése során</i>		
2.1.	fantáziaképek	a fantáziaképek elemzése		
2.1.1.	a cselekmény szerkezete, kezdő és végpontja	a cselekmény szerkezetének felismerése: az előkészítés, a bonyodalom, a tetőpont, a megoldás felismerése, fordulópontok és kitérők megállapítása	Segítséggel elemezni tudja az olvasott epikai műveket szerkezeti szempontból. Felismeri az előkészítést, a bonyodalmat, a tetőpontot és a megoldást, a fordulópontot és a kitérőket. Kijelölt második személy számára ismertetni tudja egy adott mű cselekményét szóban.	Önállóan tudja elemezni az olvasott epikai művet szerkezeti szempontból. Felismeri és meg tudja nevezni az előkészítést, a bonyodalmat, a tetőpontot és a megoldást, fordulópontot és a kitérőket Írásban képes elkészíteni egy-egy epikai mű szerkezetének vázlatát.
2.1.2.	epizód	az epizód szerepének megismerése a regényekben	Segítséggel el tudja azt a szövegegységet különíteni az elemzett művekben, amely az epizód funkcióját tölti be.	Önállóan el tudja azt a szövegegységet különíteni az elemzett művekben, amely az epizód funkcióját tölti be. Ismeri az epizód néhány tartalmi jegyét és funkcióját.
2.1.3.	időviszonyok: elbeszélő idő, elbeszélés ideje, elbeszélő esemény időtartama	időviszonyok megállapítása az epikus műben: az elbeszélő idő, az elbeszélés ideje, az elbeszélő esemény időtartama	Segítséggel el tudja különíteni az epikus művekben (a meséket és mítoszokat leszámítva) a mű időviszonyait (az elbeszélő időt; az elbeszélés idejét; az elbeszélő események időtartamát).	Önállóan el tudja különíteni az epikus művekben (a meséket és mítoszokat leszámítva) a mű időviszonyait (az elbeszélő időt; az elbeszélés idejét; az elbeszélő események időtartamát). Az epikai művek időviszonyairól szóban - kijelölt második személy számára - képes tájékoztatást adni.
2.1.4.	szereplők jellemábrázolása	a szereplők jellemábrázolásának elemzése	Segítséggel ki tudja választani, hogy a műben milyen nyelvi-pragmatikai eszközökkel jellemzi hőseit, szereplőit az író.	Önállóan ki tudja választani, hogy a műben milyen nyelvi-pragmatikai eszközökkel jellemzi hőseit, szereplőit az író.
2.1.5.	ábrázolt természeti, társadalmi környezet	az ábrázolt természeti és társadalmi környezet elemzése	Segítséggel ki tudja választani, hogy a műben milyen nyelvi-pragmatikai eszközökkel ábrázolja a természeti és a társadalmi környezetet az író.	Önállóan ki tudja választani, hogy a műben milyen nyelvi-pragmatikai eszközökkel ábrázolja a természeti és a társadalmi környezetet az író.
2.2.	kettősképek (metaforák, megszemélyesítések stb.)	kettősképek (metaforák, megszemélyesítések, hasonlatok, metaforikus jelzők) felismerése epikus művekben	Segítséggel felismeri a kettősképeket, illetve azok funkcióját az epikus művekben.	Önállóan felismeri a kettősképeket, illetve azok funkcióját az epikus művekben.

IRODALOM

2.3.	írói nézőpont, azonosulástípusok (azonosuló, tárgyilagoss, szatirikus, groteszk)	epikus művek elemzése az írói nézőpont szempontjából	Segítségel el tudja különíteni az epikus művekben az írói nézőpontot, illetve az azonosulás módját és típusát.	Önállóan el tudja különíteni az epikus művekben az írói nézőpontot, illetve az azonosulás módját és típusát.
2.4.	műfaji ismeretek (ballada, mese, verses mese, mítosz, bibliai történet, regény, elbeszélő költemény, elbeszélés)	epikai műfajok felismerése néhány jellemző jegy alapján	Fel tudja sorolni az epikai műfajokat. Az elemzett művek műfaját önállóan meg tudja állapítani.	Fel tudja sorolni az epikai műfajokat. Az elemzett művek műfaját önállóan meg tudja állapítani. Szóban és írásban tud jellemezni egy elemzett művet műfaji kritériumok felhasználásával.
III.	MŰFAJOK AZ IRODALOM HATÁRÁN	AZ IRODALOM HATÁRÁN ÁLLÓ MŰFAJOK OLVASÁSA AZ ELEMZÉSRE KISZEMELT MŰALKOTÁSOK MÉLYEBB MEGÉRTÉSE VÉGETT		
1.	<i>Esszék, kritikák, irodalomtörténeti szövegek</i>	<i>Idézetek olvasása esszékből, kritikákból, irodalomtörténeti munkákból</i>	Rendelkezésre bocsátott szövegekben - segítségel - el tudja különíteni az esszére, a kritikára, az irodalomtörténeti jellegű szövegekre vonatkozó tartalmi -nyelvi- pragmatikai jellemzőket.	Rendelkezésre bocsátott szövegekben önállóan el tudja különíteni az esszére, a kritikára, az irodalomtörténeti jellegű szövegekre vonatkozó tartalmi -nyelvi- pragmatikai jellemzőket.
2.	<i>Önéletrajzi vallomások</i>	<i>Részletek olvasása önéletrajzi vallomásokból</i>	Képes önéletrajzi vallomások olvasása alapján egy-egy alkotóról személyes hangvételű beszámolót készíteni szóban kisebb csoport vagy az osztály számára.	Képes önéletrajzi vallomások olvasása alapján egy-egy alkotóról személyes hangvételű beszámolót készíteni szóban és írásban kisebb csoport vagy az osztály számára.
3.	<i>Interjúk (Lengyel Dénes, Sánta Ferenc, Kányádi Sándor)</i>	<i>Interjúk olvasása</i>	Interjúk olvasása révén - kijelölt második személy számára - képes szóban számot adni egy-egy alkotó életútjáról és alkotói szándékáról.	Interjúk olvasása révén - kijelölt második személy számára - képes szóban és írásban számot adni egy-egy alkotó életútjáról és alkotói szándékáról.
4.	<i>Paródiák (Timár György: Szabó Lőrinc, Örkény István, Lázár Ervin)</i>	<i>Irodalmi paródiák olvasása</i>	Irodalmi paródiák olvasása révén - segítségel - jellemezni képes szóban egy-egy jellegzetes alkotói stílust.	Irodalmi paródiák olvasása révén - segítségel - jellemezni képes szóban egy-egy jellegzetes alkotói stílust. Ismer néhány olyan magyar író, akik a magyar irodalmi paródia klasszikus művelői közé sorolhatók.
5.	<i>Költői "versenyek" (Weöres Sándor, Kormos István, Orbán Ottó, Zek Zoltán)</i>	<i>Költők "játékos vetélkedésének" olvasása</i>	Segítségel felismeri a "költői játékos vetélkedésnek" mint műfajnak a nyelvi- szófaji leleményét és eredetiségét.	Önállóan felismeri a "költői játékos vetélkedésnek" mint műfajnak a nyelvi- szófaji leleményét és eredetiségét. Képes "költői játékos vetélkedésre" minták felhasználásával.

IRODALOM

6.	<i>Kreatív-produktív tréningek</i>	<i>Kreatív-produktív gyakorlatok végzése: vers, mese, kispróza írása</i>	Segítséggel képes kreatív-produktív gyakorlatok végzésére.	Segítséggel képes kreatív-produktív gyakorlatok végzésére. Önállóan felismeri a gyakorlatvégzés néhány nyelvi-nyelvhasználati szabályát.
IV.	IRODALMI ÉLET	AZ IRODALMI ÉLET FIGYELÉSE, MEGISMERÉSE		
1.	<i>Évfordulók</i>	<i>Irodalmi évfordulók figyelemmel kísérése</i>	Írói életrajzok ismeretében - segítséggel - képes összeállítani a magyar irodalmi élet adott évi jeles évfordulóit.	Írói életrajzok ismeretében önállóan képes összeállítani a magyar irodalmi élet adott évi jeles évfordulóit.
2.	<i>Író-olvasó találkozó</i>	<i>Író-olvasó találkozó szervezése, azon való részvétel</i>	Olvasmányélményei alapján képes megfogalmazni, hogy ki az az író vagy költő, akivel személyesen találkozna író-olvasó találkozó keretében.	Olvasmányélményei alapján képes megfogalmazni, hogy ki az az író vagy költő, akivel személyesen találkozna író-olvasó találkozó keretében. Képes író-olvasótalálkozóra meghívót készíteni az osztálytársai vagy az adott iskola számára.
3.	<i>Irodalmi művek rádió-, televízió-, filmadaptációja és színházi adaptációja</i>	<i>Irodalmi művek rádió-, televízió-, filmadaptációinak, színházi adaptációjának meghallgatása, megtekintése a magyar és a világirodalomból az irodalmi informáltság bővítése érdekében</i>	Műsorújságok segítségével képes nyilvántartást vezetni arról, hogy milyen irodalmi műalkotások rádiós és televíziós adaptációjára került sor egy tetszés szerint kiválasztott időszakban. Legalább egy meghallgatott vagy megtekintett műről szóban képes beszámolni kijelölt második személy számára.	Műsorújságok segítségével képes nyilvántartást vezetni arról, hogy milyen irodalmi műalkotások rádiós és televíziós adaptációjára került sor egy tetszés szerint kiválasztott időszakban. Legalább egy meghallgatott vagy megtekintett műről szóban képes beszámolni kijelölt második személy számára. Javaslatot képes megfogalmazni azt illetően, hogy milyen irodalmi műalkotás adaptációját volna érdemes elvégezni. Javaslatát írásban is meg tudja fogalmazni.
4.	<i>Irodalmi országjárás, irodalmi kultusz</i>	<i>Irodalmi országjárás: emléktáblák, emlékszobák, múzeumok felkeresése</i>	Ismeri, hogy lakóhelyén kik azok az alkotók, akiknek hírnevét emléktáblák, emlékszobák, múzeumok öregbítik.	Ismeri, hogy lakóhelyén kik azok az alkotók, akiknek hírnevét emléktáblák, emlékszobák, múzeumok öregbítik. Tájékozott a lakóhelyén lévő emlékszobák, irodalmi múzeumok kiállításainak témáiról. Képes önállóan megszervezni. egy irodalmi sétát.
5.	<i>Irodalmi sajtó (Kortárs, Élet és Irodalom, Nagyvilág, Kincskereső)</i>	<i>Az irodalmi sajtó alkalmankénti áttekintése (vö. évfordulók), olvasása</i>	Ismer legalább két irodalmi folyóiratot:	Ismer legalább két irodalmi folyóiratot: címét, szerkesztőjét,

IRODALOM

13

		címét, szerkesztőjét, főbb rovatait.	főbb rovatait. Rendszeres olvasója a <i>Kincskereső</i> című folyóiratnak.
--	--	---	---

IRODALOM

6.	<i>Irodalom a könyvpiacra</i>	<i>A könyvpiacra megjelenő irodalom figyelése kiadói előrejelző kiadványok segítségével</i>	Legalább két olyan irodalmi műről tud, amely az adott évben jelent meg.	Legalább négy olyan irodalmi műről tud, amely az adott évben jelent meg.
7.	<i>Az irodalom ünnepei (színházi világnap, a költészet napja, ünnepi könyvhét), irodalmi díjak</i>	<i>Az irodalmi élet ünnepeinek figyelemmel kísérése</i>	Ismeri az irodalmi élet "jeles napjait". Legalább egynek a megünneplésében részt vállal.	Ismeri az irodalmi élet "jeles napjait". Legalább egynek a megünneplésében részt vállal. Képes meghívó készítésére.
V.	VERS- ÉS PRÓZAMONDÁS	VERS- ÉS PRÓZAMONDÁS GYAKORLÁSA	<p>Osztálytársai előtt elő tudja adni az alábbi verseket:</p> <p>Juhász Gyula: <i>Tiszai csönd</i> Kosztolányi Dezső: <i>Este, este</i> Pilinszky János: <i>KZ-oratórium (részlet)</i> Petőfi Sándor: <i>János vitéz (10 versszak)</i> Babits M.: <i>Fekete ország</i> Kormos I.: <i>Három napja</i></p>	<p>Osztálytársai előtt - s ha az alkalom kívánja vagy lehetővé teszi felnőtt közönség előtt - elő tudja adni az alábbi verseket:</p> <p>Juhász Gyula: <i>Tiszai csönd</i> Kosztolányi Dezső: <i>Este, este</i> Pilinszky János: <i>KZ-oratórium (részlet)</i> Petőfi Sándor: <i>János vitéz (10 versszak)</i> Tóth Árpád: <i>Láng</i> Kiss Anna: <i>Pávalepke</i> Babits M.: <i>Fekete ország</i> Kormos I.: <i>Három napja</i></p>

I. IRODALOM

- a) A tanuló tudja elemezni az olvasott epikai műveket szerkezeti szempontból: ismerje föl és nevezze meg az előkészítést, a bonyodalmat, a tetőpontot, a megoldást.
- b) Nevezze meg, hogy az író milyen eszközökkel jellemzi hőseit, szereplőit az elemzett epikai művekben.
- c) Ismerje föl és nevezze meg az elemzett lírai művekben a költői képek közül a metaforát, a hasonlatot, a megszemélyesítést és a metaforikus jelzót.
- d) Tudja jelölni a verssorok végén a rímet. Nevezze meg a páros rímet, a bokorrímet, a keresztrímet, az ölelkező rímet és a félrímet.
- e) Tudja jelölni az időmértékes, az ütemhangsúlyos és a szimultán verselésű művekben a ritmust.
- f) Osztálytársai és felnőttek előtt tudja előadni a következő műveket:
Juhász Gyula: *Tiszai csönd*
Kosztolányi Dezső: *Este, este, Nyárfa*
Tóth Árpád: *Láng*
Pilinszky János: *KZ-oratórium* (részlet)
Kiss Anna: *Pávalepke*
Tíz versszak Petőfi Sándor *János vitéz* című elbeszélő költeményéből.

Tanulási cél, tematikus tananyag, tanulási program, teljesítmény

6. évfolyam

Az irodalom tanulásának céljai a 6. évfolyamon

A magyar irodalom történetéből válogatott portrévázlatok olvasásának, elemzésének az a célja, hogy felkészítse a tanulókat a magyar irodalom történetében való tájékozódásra, az irodalmi műveltséghez tartozó ismeretek elsajátítására. A világirodalom történetében való tájékozódás lehetőséget biztosít a tanulók számára az irodalmi műveltséghez tartozó ismeretek elsajátítására. Az alkotói életművek megismerése azt a célt szolgálja, hogy a tanulók elmélyüljenek néhány klasszikus magyar író, költő meghatározó jelentőségű életművének tanulmányozásában. Az irodalmi műfajok tanulása hatékonyabbá teszi az irodalmi kifejezésformák megértését a tanulók számára, ezáltal segíti az irodalmi művek befogadását, értelmezését. Az irodalmi műelemzőképesség fejlesztése a tanulók irodalomértő olvasói szerepét alapozza meg.

	TEMATIKUS TANANYAG	TANULÁSI PROGRAM	TELJESÍTMÉNY	
			MINIMÁLIS	OPTIMÁLIS
I.	<p>PORTRÉVÁZLATOK A MAGYAR IRODALOM TÖRTÉNETÉBŐL</p>	<p>PORTRÉVÁZLATOK OLVASÁSA A MAGYAR IRODALOM TÖRTÉNETÉBŐL</p>		
1.	<p><i>Irodalmi portrék, műelemzés</i> <i>Janus Pannonius: Pannónia dicsérete, A nyárfák nem teremnek borostyánkövet</i> <i>Zrínyi Miklós: Nem írom pennával, Befed ez a kék ég</i> <i>Balassi Bálint: Hogy Júliára találja így köszöne néki...</i> <i>Fazekas Mihály: Lúdas Matyi</i> <i>Csokonai Vitéz Mihály: Jövendölés az első oskoláról</i> <i>Somogyban; A Reményhez</i> <i>Batsányi János: A franciaországi változásokra</i> <i>Kölcsey Ferenc: Parainesis Kölcsey Kálmánhoz (részlet);</i> <i>Rebellis vers; Himnusz;</i> <i>Huszt</i> <i>Vörösmarty Mihály: Szép Ilonka; Szózat</i> <i>Tompa Mihály: A gólyához, A madár, fiaihoz</i> <i>Jókai Mór: Az arany ember vagy A kőszívű ember fiai</i> <i>Vajda János: A virrasztók,</i> <i>Mikszáth Kálmán: Szent Péter esernyője</i></p>	<p><i>Tájékozódás a magyar irodalom történetében irodalmi portrék olvasása, műelemzés tanulása révén</i></p>	<p>Tájékozott a magyar irodalom történetéről, fel tudja sorolni a tanult írók, költők nevét, elemzett műveit. 8–10 mondatban - kijelölt kiscsoport előtt - be tudja mutatni Csokonai Vitéz Mihály, Kölcsey Ferenc, Vörösmarty Mihály, Jókai Mór és Mikszáth Kálmán életútját. A tanult szempontok alapján képes elemezni a fentebb felsorolt alkotók tanult műveit.</p>	<p>Tájékozott a magyar irodalom történetéről, fel tudja sorolni a tanult írók, költők nevét, elemzett műveit. 8-10 mondatban - kijelölt kiscsoport előtt - be tudja mutatni Janus Pannonius, Zrínyi Miklós, Balassi Bálint, Fazekas Mihály, Csokonai Vitéz Mihály, Batsányi János, Kölcsey Ferenc, Vörösmarty Mihály, Tompa Mihály, Jókai Mór, Vajda János és Mikszáth Kálmán életútját. A tanult szempontok alapján képes elemezni a fentebb felsorolt alkotók tanult műveit írásos műfajokban is.</p>
2.	<p><i>Portrévázlatok</i> – Pázmány Péter – Tinódi Lantos Sebestyén – Mikes Kelemen</p>	<p><i>Portrévázlatok olvasása a magyar irodalomból az irodalmi tájékozódás érdekében</i></p>	<p>Fel tudja sorolni az olvasott portrévázlatok alapján a tanult írók, költők nevét, elemzett műveit kijelölt második</p>	<p>Be tudja mutatni az olvasott portrévázlatok alapján a tanult írók, költők szellemi portréját, elemzett műveit ünnepi</p>

IRODALOM

- Balassi Bálint

IRODALOM

	<ul style="list-style-type: none"> – Bessenyei György – Fáy András – Berzsenyi Dániel – Kazinczy Ferenc – Kisfaludy Károly – Katona József – Gárdonyi Géza – Kemény Zsigmond – Reviczky Gyula – Eötvös József 		személy előismereteihez igazodva.	alkalmakhoz (pl. évfordulóhoz, kiállításához) igazodva, osztálytársai vagy közönség előtt is.
II.	TÁJÉKOZÓDÁS A VILÁGIRODALOM TÖRTÉNETÉBEN	TÁJÉKOZÓDÁS A VILÁGIRODALOM TÖRTÉNETÉBEN		
1.	<p><i>Portrévázlatok</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Homérosz – Szophoklész – Horatius – Dante Alighieri – Francesco Petrarca – Miguel de Servantes Saavedra – Daniel Defoe – Jonathan Swift – Johann Wolfgang Goethe 	<p><i>Portrévázlatok olvasása a világirodalom történetéből az irodalmi tájékozódás érdekében</i></p>	Fel tudja sorolni az olvasott portrévázlatok alapján a tanult írók, költők nevét, nemzetiségét elemzett műveit kijelölt második személy előismereteihez igazodva.	Be tudja mutatni az olvasott portrévázlatok alapján a tanult írók, költők szellemi portréját, elemzett műveit ünnepi alkalmakhoz (pl. évfordulóhoz, kiállításához) igazodva, osztálytársai vagy közönség előtt is.
III.	ALKOTÓI ÉLETMŰVEK A MAGYAR IRODALOMBÓL	ALKOTÓI ÉLETMŰVEK MEGISMERÉSE A MAGYAR IRODALOMBÓL		
1.	<p><i>Petőfi Sándor életrajza, költői pályája, eszmei öröksége</i></p> <p><i>Elemzendő művek:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>Az Alföld</i> – <i>A Tisza</i> – <i>Megy a juhász számaron...</i> – <i>Reszket a bokor mert...</i> – <i>Szeptember végén</i> – <i>István öcsémhez</i> – <i>Arany Jánoshoz</i> – <i>Pacsirtaszót hallok megint</i> – <i>A XIX. század költői</i> – <i>Európa csendes újra csendes</i> 	<p><i>Petőfi Sándor életrajzának, költői pályájának, eszmei örökségének megismerése</i></p>	Be tudja mutatni 15–20 mondatban Petőfi Sándor életútját kijelölt második személy számára, valamint képes tájékoztató-elemző szöveget mondani a tanult Petőfi-művekről.	Be tudja mutatni Petőfi Sándor életútját, költői pályáját 20–25 mondatban, kijelölt második személy számára, valamint képes tájékoztató-elemző szöveget alkotni szóban és írásban a tanult Petőfi-művekről.
2.	<p><i>Arany János életrajza, költői pályája, eszmei öröksége</i></p> <p><i>Elemzendő művek:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>A fülemile</i> – <i>Családi kör</i> – <i>Letésem a lantot</i> – <i>Mátyás anyja</i> – <i>A walesi bárdok</i> – <i>Toldi</i> – <i>Válasz Petőfinek (részlet)</i> 	<p><i>Arany János életrajzának, költői pályájának, eszmei örökségének megismerése</i></p>	Be tudja mutatni 15–20 mondatban Arany János életútját kijelölt második személy számára, valamint képes tájékoztató-elemző szöveget mondani a tanult Arany-művekről.	Be tudja mutatni Arany János életútját, költői pályáját 20–25 mondatban, kijelölt második személy számára, valamint képes tájékoztató-elemző szöveget alkotni szóban és írásban a tanult Arany-művekről.

IRODALOM

IV.	IRODALMI MŰFAJOK ÉS JELLEGZETESSÉGEIK	ISMERKEDÉS AZ IRODALMI MŰFAJOKKAL, AZOK JELLEGZETESSÉGEIVEL		
1.	<i>Lírai műfajok: dal, óda, himnusz, epigramma, episztola, tájleíró költemény, életkép</i>	<i>Lírai műfajok (dal, óda, himnusz, epigramma, episztola, tájleíró költemény, életkép) tanulása, róluk információk, élmények szerzése</i>	Fel tudja sorolni a dal, az óda, a himnusz, az epigramma, az episztola, a tájleíró költemény és az életkép 2–3 fontos ismertetőjegyét, jellegzetességét, s ezeket a jellegzetességeket fel is ismeri az elemzett irodalmi alkotásokban.	Fel tudja sorolni a dal, az óda, a himnusz, az epigramma, az episztola, a tájleíró költemény és az életkép 2–3 fontos ismertetőjegyét, jellegzetességét, s ezeket a jellegzetességeket fel is ismeri az elemzett irodalmi alkotásokban. Tud róluk tájékoztató-elemző szöveget alkotni kijelölt második személy számára.
2.	<i>Verses epikai műfajok: ballada, románc, elbeszélő költemény</i>	<i>Verses epikai műfajok:(ballada, románc, elbeszélő költemény) tanulása, róluk információk, élmények szerzése</i>	Fel tudja sorolni a ballada, a románc és az elbeszélő költemény 2–3 fontos ismertetőjegyét, jellegzetességét, s ezeket a jellegzetességeket fel is ismeri az elemzett irodalmi alkotásokban.	Fel tudja sorolni a ballada, a románc és az elbeszélő költemény 2–3 fontos ismertetőjegyét, jellegzetességét, s ezeket a jellegzetességeket fel is ismeri az elemzett irodalmi alkotásokban. Tud róluk tájékoztató-elemző szöveget alkotni kijelölt második személy számára.
3.	<i>Prózai epikai műfajok: : regény, ifjúsági regény, eposz</i>	<i>Prózai epikai műfajok: (regény, ifjúsági regény, eposz) tanulása, róluk információk, élmények szerzése</i>	Fel tudja sorolni a regény, az ifjúsági regény és az eposz 2–3 fontos ismertetőjegyét, jellegzetességét, s ezeket a jellegzetességeket fel is ismeri az elemzett irodalmi alkotásokban.	Fel tudja sorolni a regény, az ifjúsági regény és az eposz 2–3 fontos ismertetőjegyét, jellegzetességét, s ezeket a jellegzetességeket fel is ismeri az elemzett irodalmi alkotásokban. Tud róluk tájékoztató-elemző szöveget alkotni kijelölt második személy számára.
4.	<i>Műfajok a szépirodalom határán: esszé, életrajz, útirajz</i>	<i>A szépirodalom határán lévő műfajok (esszé, életrajz, útirajz) tanulása, róluk információk, élmények szerzése</i>	Fel tudja sorolni az esszé, az életrajz és az útirajz 2–3 fontos ismertetőjegyét, jellegzetességét, s ezeket a jellegzetességeket fel is ismeri az elemzett irodalmi alkotásokban.	Fel tudja sorolni az esszé, az életrajz és az útirajz 2–3 fontos ismertetőjegyét, jellegzetességét, s ezeket a jellegzetességeket fel is ismeri az elemzett irodalmi alkotásokban. Tud róluk tájékoztató-elemző szöveget alkotni kijelölt második személy számára.
V.	AZ IRODALOMÉRTŐ OLVASÓI SZEREP MEGALAPOZÁSA A MŰELEMZŐ KÉPESSÉG FEJLESZTÉSÉVEL	AZ IRODALOMÉRTŐ OLVASÓI SZEREP MEGALAPOZÁSA A MŰELEMZŐ KÉPESSÉG FEJLESZTÉSÉVEL		
1.	<i>Lírai művek elemzése</i>	<i>Lírai művek elemzése</i>		
1.1.	a vers hangszerelése	a vers "hangszerelésének" megfigyelése, a jelentést fölerősítő hangzás megfejtése		

IRODALOM

20

1.1.1.

a hangok eufóniája

a hangok eufóniájának
megfigyelése, jelentést felerősítő
szerepének tisztázásaSegítséggel felismeri a
költői szövegekben az
ún. "széphangzást".Önállóan felismeri a
költői szövegekben az
ún. "széphangzást".

IRODALOM

1.1.2.	hangzógyakoriság	a hangzógyakoriság megfigyelése, jelentést felerősítő szerepének tisztázása	Segítséggel felismeri a költői szövegekben az ún. "széphangzást". Ezt indokolni tudja az észrevett hangzógyakorisággal.	Önállóan felismeri a költői szövegekben az ún. "széphangzást". Ezt indokolni tudja az észrevett hangzógyakorisággal.
1.1.3.	hangszimbolika	a hangszimbolika megfigyelése, jelentést felerősítő szerepének tisztázása	Segítséggel felismeri a költői szövegekben az ún. "széphangzást". Ezt indokolni tudja az észrevett hangszimbolikával.	Önállóan felismeri a költői szövegekben az ún. "széphangzást". Ezt indokolni tudja az észrevett hangszimbolikával.
1.1.4.	rímelés	a rímelés megfigyelése, jelentést felerősítő szerepének tisztázása	Segítséggel felismeri a vers hangszerelésében a rímek szerepét. Szintén segítséggel képes a rímek jelentést felerősítő szerepének indoklására.	Önállóan felismeri a vers hangszerelésében a rímek szerepét. Képes a rímek jelentést felerősítő szerepének indoklására.
1.1.5.	alliteráció	az alliteráció megfigyelése, jelentést felerősítő szerepének tisztázása	Segítséggel felismeri a vers hangszerelésében az alliteráció szerepét. Szintén segítséggel képes az alliteráció jelentést felerősítő szerepének indoklására.	Önállóan felismeri a vers hangszerelésében az alliteráció szerepét. Képes az alliteráció jelentést felerősítő szerepének indoklására.
1.1.6.	ritmus	a ritmus megfigyelése, jelentést felerősítő szerepének tisztázása	Segítséggel felismeri a vers hangszerelésében a ritmus szerepét. Szintén segítséggel képes a ritmus jelentést felerősítő szerepének indoklására.	Önállóan felismeri a vers hangszerelésében a ritmus szerepét. Képes a ritmus jelentést felerősítő szerepének indoklására.
1.2.	a lírai mű kompozíciója	a lírai mű kompozíciójának megfigyelése, elemzése		
1.2.1.	nyelvi szerkezet, képi szerkezet	nyelvi szerkezet és képi szerkezet megfigyelése		
1.2.1.1.	a képzettársítás stílári eszközei	a képzettársítás stílári eszközeinek számbavétele		
1.2.1.1.	metafora, hasonlat, megszemélyesítés, metaforikus jelző	a metafora, a hasonlat, a megszemélyesítés, a metaforikus jelző megfigyelése, szerepének tisztázása a lírai mű képi szerkezetének kialakításában	Segítséggel felismeri a metaforát, a hasonlatot, a megszemélyesítést és a metaforikus jelzőt. Próbálkozik a költői nyelvhasználat többletjelentésének megfogalmazásával.	Önállóan észreveszi a költői szövegekben a következő költői képeket: metafora, hasonlat, megszemélyesítés, metaforikus jelző. Meg tudja fogalmazni a költői nyelvhasználat többletjelentését.
1.2.1.2.	allegória	az allegória megfigyelése, szerepének tisztázása a lírai mű képi szerkezetének kialakításában	Segítséggel felismeri az allegóriát. Próbálkozik a költői nyelvhasználat többletjelentésének megfogalmazásával.	Önállóan észreveszi a költői szövegekben az allegóriát. Meg tudja fogalmazni a költői nyelvhasználat többletjelentését.
1.2.1.3.	metonímia	a metonímia megfigyelése, szerepének tisztázása a lírai mű képi szerkezetének kialakításában	Segítséggel felismeri a metonímiát. Próbálkozik a költői nyelvhasználat többletjelentésének megfogalmazásával.	Önállóan észreveszi a költői szövegekben a metonímiát. Meg tudja fogalmazni a költői nyelvhasználat többletjelentését.

IRODALOM

1.2.1.1.4.	szinekdoché	a szinekdoché megfigyelése, szerepének tisztázása a lírai mű képi szerkezetének kialakításában	Segítséggel felismeri a szinekdoché. Próbálkozik a költői nyelvhasználat többletjelentésének megfogalmazásával.	Önállóan észreveszi a költői szövegekben a szinekdochét. Meg tudja fogalmazni a költői nyelvhasználat többletjelentését.
1.2.1.2.	képrendezés	képrendezés megfigyelése a lírai versben		
1.2.1.2.1.	térbeli képrendezés	a térbeli képrendezés megfigyelése	Segítséggel képes a térbeli képrendezés "szabályosságainak" felismerésére.	Önállóan képes a térbeli képrendezés "szabályosságainak" felismerésére. Felismeréséről számot tud adni szóban kijelölt második személy számára.
1.2.1.2.2.	időbeli képrendezés	az időbeli képrendezés megfigyelése	Segítséggel képes az időbeli képrendezés "szabályosságainak" felismerésére.	Önállóan képes az időbeli képrendezés "szabályosságainak" felismerésére. Felismeréséről számot tud adni szóban kijelölt második személy számára.
1.3.	értékmozzanatok	értékmozzanatok feltárása a lírai versben	Önállóan képes felismerni a tanult lírai művekben a feltárulkozó értékmozzanokat.	Önállóan képes felismerni a tanult lírai művekben a feltárulkozó értékmozzanokat, arról tájékoztató-elemző szöveget tud alkotni kiscsoport vagy osztálytársai előtt.
2.	<i>Epikai művek</i>	<i>Epikai művek elemzése</i>		
2.1.	metonimikus építkezés	metonimikus építkezés megfigyelése az elbeszélő műben	Segítséggel képes az epikai művekben tetten érhető metonimikus építkezést felismerni.	Önállóan képes az epikai művekben tetten érhető metonimikus építkezést felismerni.
2.2.	tér és idő	a tér és az idő megfigyelése az elbeszélő műben		
2.2.1.	elbeszélés ideje, történet ideje, elbeszélt események időtartama	az időszerkezet vizsgálata: az elbeszélés ideje, a történet ideje, az események időtartama	Segítséggel képes az időszerkezet vizsgálatára az alábbi elemző kategóriák felhasználásával: az elbeszélés ideje, a történet ideje, az elbeszélt események időtartama.	Önállóan képes az időszerkezet vizsgálatára az alábbi elemző kategóriák felhasználásával: az elbeszélés ideje, a történet ideje, az elbeszélt események időtartama. Megfigyeléseinek eredményéről képes beszámolni megnevezett második személy számára.
2.2.2.	az elbeszélés tempója	az elbeszélés tempójának, váltásainak megfigyelése	Segítséggel képes az elbeszélés tempóját, váltásait kifejező nyelvi eszközök felismerésére.	Önállóan képes az elbeszélés tempóját, váltásait kifejező nyelvi eszközök felismerésére.

IRODALOM

2.3.	szereplők és értékek	a mű szereplői és az általuk hordozott értékek	Önállóan fel tudja sorolni az olvasott és elemzett epikus művek szereplőit. Képes jellemezni a főszereplőket. Segítséggel meg tudja nevezni az általuk képviselt és megtestesített értékeket.	Önállóan fel tudja sorolni az olvasott és elemzett epikus művek szereplőit. Képes jellemezni a főszereplőket. Önállóan meg tudja nevezni az általuk képviselt és megtestesített értékeket. Ez utóbbiakról képes beszámolni megnevezett második személynek.
2.4.	a narrátor nézőpontja	a narrátor nézőpontja és értékrendje	Segítséggel képes felismerni és elkülöníteni epikai művekben a narrátort, annak nézőpontját és értékrendjét.	Önállóan képes felismerni és elkülöníteni epikai művekben a narrátort, annak nézőpontját és értékrendjét. Elemzéséről képes beszámolni kijelölt második személynek.
VI.	VERS- ÉS PRÓZAMONDÁS	VERS- ÉS PRÓZAMONDÁS GYAKORLÁSA	<p>Osztálytársai előtt elő tudja adni az alábbi verseket:</p> <p>Janus Pannonius: <i>Pannónia dicsérete</i> Zrínyi Miklós: <i>Nem írom pennával</i> Csokonai Vitéz Mihály: <i>A Reményhez</i> Kölcsey Ferenc: <i>Himnusz</i> Vörösmarty Mihály: <i>Szózat</i> Petőfi Sándor: <i>Az Alföld (vagy A Tisza), Reszket a bokor mert ..., Szeptember végén</i> Arany János: <i>A walesi bárdok (részletek), Toldi (részletek)</i></p>	<p>Osztálytársai előtt - s ha az alkalom kívánja vagy lehetővé teszi: felnőtt közönség előtt is - elő tudja adni az alábbi verseket:</p> <p>Janus Pannonius: <i>Pannónia dicsérete</i> Zrínyi Miklós: <i>Nem írom pennával</i> Csokonai Vitéz Mihály: <i>A Reményhez</i> Kölcsey Ferenc: <i>Himnusz,</i> <i>Huszt</i> Vörösmarty Mihály: <i>Szózat</i> Petőfi Sándor: <i>Az Alföld (vagy A Tisza), Reszket a bokor mert ..., Szeptember végén</i> Arany János: <i>A walesi bárdok (részletek), Toldi (részletek)</i> Tompai Mihály: <i>A gólyához (vagy A madár, fiaihoz /részletek/)</i> Johann Wolfgang Goethe: <i>Vadrózsa</i></p>

I. Irodalom

- a) A tanuló tudja bemutatni Csokonai Vitéz Mihály, Kölcsey Ferenc, Vörösmarty Mihály, Petőfi Sándor, Arany János, Jókai Mór, Mikszáth Kálmán életútját.
- b) Tudja felsorolni a tanult írók nevét, elemzett, olvasott műveik címét.
- c) Tudja elemezni a tanult szempontok alapján az irodalmi alkotásokat.
- d) Tudja reprodukálni a következő irodalomelméleti alapfogalmakról tanult alapvető ismereteket: regény, ballada, elégia, rím, alliteráció, ritmus, hasonlat, megszemélyesítés, allegória.
- e) Tudja előadni a következő műveket:
Janus Pannonius: *Pannonia dicsérete*
Zrínyi Miklós: *Nem irom pennával*
Csokonai Vitéz Mihály: *A Reményhez*
Kölcsey Ferenc: *Himnusz, Huszt*
Vörösmarty Mihály: *Szózat*
Petőfi Sándor: *Az alföld* (vagy *A Tisza*), *Reszket a bokor mert...*, *Szeptember végén*
Arany A *walesi bárdok* (részletek), *Toldi* (részletek)
Tompai Mihály: *A gólyához* (vagy *A madár, fiaihoz* [részletek])
Johann Wolfgang Goethe: *Vadrózsa*

Tanulási cél, tematikus tananyag, tanulási program, teljesítmény

7. évfolyam

Az irodalom tanulásának céljai a 7. évfolyamon

Az *Irodalom* tantárgy keretében a portrévázlatok a magyar irodalomtörténetéből olvasásának, tanulásának célja, hogy felkészüljenek a tanulók a magyar irodalom történetében való tájékozódásra, az irodalmi műveltséghez tartozó ismeretek elsajátítására. A világirodalom történetében való tájékozódás célja, hogy a tanulók elsajátíthassák az irodalmi műveltséghez tartozó ismereteket. Az alkotói művek megismerésének célja, hogy a tanulók elmélyülhessenek néhány klasszikus magyar író, költő meghatározó jelentőségű életművének tanulmányozásában. Az irodalmi műfajok tanulása hatékonyabbá teszi az irodalmi kifejezésformák megértését, ezáltal az irodalmi művek befogadását, értelmezését. Az irodalmi műelemző képesség fejlesztése a tanulók irodalomértő olvasói szerepét alapozza meg. Az olvasóközönség történetének és az irodalom terjedésének megismerése azt a célt szolgálja, hogy a tanulók az irodalmi szövegek és a szerzők "világa" mellett tájékozódhassanak afelől, hogy miként alakult (ki) és változott maga a befogadó, s hogyan, milyen formában jutott el hozzá az irodalom.

	TEMATIKUS TANANYAG	TANULÁSI PROGRAM	TELJESÍTMÉNY	
			MINIMÁLIS	OPTIMÁLIS
I.	PORTRÉVÁZLATOK A MAGYAR IRODALOM TÖRTÉNETÉBŐL	PORTRÉVÁZLATOK OLVASÁSA A MAGYAR IRODALOM TÖRTÉNETÉBŐL		
1.	<p><i>Portrék a műelemzés és az irodalomtörténeti tájékozottság érdekében</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Babits Mihály: <i>Örökkék ég a felhők mögött; Szerenád; Balázsolás; Húsvét előtt</i> Juhász Gyula: <i>Testamentum; Magyar táj, magyar ecsettel; Milyen volt...</i> Tóth Árpád: <i>Szent örületben; Körúti hajnal; Lélektől lélekig</i> Krúdy Gyula: <i>Az Aranykéz utcai szép napok előszava (részlet); Ifjú évek; A hídon</i> Karinthy Frigyes: <i>A cirkusz (részlet); A jó tanuló felel; A rossz tanuló felel, Így irtok ti</i> Kosztolányi Dezső: <i>Számadás (III. szonett); Fürdés; Téli alkony</i> 	<p><i>Irodalmi portrék olvasása műelemzéssel egybekötve</i></p>	<p>Tájékozott a magyar irodalom történetéről. Fel tudja sorolni a tanult írók, költők nevét, elemzett műveit. 8-10 mondatban - kijelölt kiscsoport előtt be tudja mutatni Babits Mihály, Juhász Gyula, Tóth Árpád, Krúdy Gyula, Karinthy Frigyes és Kosztolányi Dezső életútját. A tanult szempontok alapján képes elemezni a fentebb felsorolt alkotók tanult műveit.</p>	<p>Tájékozott a magyar irodalom történetéről. Fel tudja sorolni a tanult írók, költők nevét, elemzett műveit. 8-10 mondatban - kijelölt kiscsoport előtt be tudja mutatni Babits Mihály, Juhász Gyula, Tóth Árpád, Krúdy Gyula, Karinthy Frigyes és Kosztolányi Dezső életútját. A tanult szempontok alapján képes elemezni a fentebb felsorolt alkotók tanult műveit írásos műfajokban is.</p>

IRODALOM

27

2.

A magyar irodalmi tájékozottságot szolgáló portrévázlatok

Irodalmi portrék

- Szabolicska Mihály: *A Grand Cafében*
- Heltai Jenő: *Földrajz: A Szahara; Pompéji*
- Dutka Ákos: *Szántanak*
- Dsida Jenő: *Psalmus Hungaricus*
- Móra Ferenc: *Aranykoporsó*
- Gárdonyi Géza: *A láthatatlan ember*

A magyar irodalmi tájékozottságot szolgáló portrévázlatok olvasása

Fel tudja sorolni az olvasott portrévázlatok alapján a tanult írók, költők nevét, elemzett műveit kijelölt második személy előismereteihez igazodva.

Be tudja mutatni az olvasott portrévázlatok alapján a tanult írók, költők szellemi portréját, elemzett műveit ünnepi alkalmakhoz (pl. évfordulóhoz, emléktábla-avatáshoz, kiállításához) igazodva osztálytársai vagy közönség előtt is.

IRODALOM

II.	<p>PORTRÉVÁZLATOK A VILÁGIRODALOM TÖRTÉNETÉBŐL</p>	<p>TÁJÉKOZÓDÁS A VILÁGIRODALOM TÖRTÉNETÉBEN</p>		
I.	<p><i>A világirodalmi tájékozottságot szolgáló portrévázlatok</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Charles Dickens: <i>Twist Olivér</i> (részlet) • Lev Nyikolajevics Tolsztoj: <i>Bál után</i> • Anton Pavlovics Csehov: <i>Aludni szeretnék</i> • Heinrich Heine: <i>A dal szárnyára veszlek</i> • Alekszandr Szergejevics Puskin: <i>Sírfeliratom; Cigányok</i> • Honoré de Balzac: <i>Goriot apó</i> (részlet) • Victor Hugo: <i>Mert minden földi lélek</i> 	<p><i>Portrévázlatok olvasása</i></p>	<p>Fel tudja sorolni az olvasott portrévázlatok alapján a tanult írók, költők nevét, nemzetiségét, elemzett műveit kijelölt második személy előismereteihez igazodva.</p>	<p>Be tudja mutatni az olvasott portrévázlatok alapján a tanult írók, költők szellemi portréját, elemzett műveit ünnepi alkalmakhoz (pl. évfordulóhoz, emléktábla-avatáshoz, kiállításához) igazodva osztálytársai vagy közönség előtt is.</p>
III.	<p>ALKOTÓI ÉLETMŰVEK A MAGYAR IRODALOMBÓL</p>	<p>ALKOTÓI ÉLETMŰVEK MEGISMERÉSE A MAGYAR IRODALOMBÓL</p>		
I.	<p><i>Ady Endre életrajza, költői pályája, eszmei öröksége</i> Elemzendő művek: <i>Hunn, új legenda</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>A magyar Ugaron A Tisza-parton</i> <i>A Hortobágy poétája</i> <i>A Gare de l'Esten</i> • <i>Góg és Magóg fia vagyok én</i> • <i>A föl-földobott kő</i> • <i>Nekünk Mohács kell</i> • <i>Emlékezés egy nyár-éjszakára</i> • <i>Intés az őrzőkhöz</i> • <i>Mert engem szeretsz</i> • <i>Lédával a bálban</i> • <i>Áldásadás a vonaton</i> • <i>Vallomás a szerelemtől</i> • <i>Őrizem a szemed</i> <i>Az Anyám és én</i> 	<p><i>Ady Endre életrajzának, költői pályájának, eszmei örökségének megismerése</i></p>	<p>Be tudja mutatni (15–20 mondatban) Ady Endre életútját.</p>	<p>Be tudja mutatni Ady Endre életútját. Fel tudja sorolni Ady Endre elemzett, olvasott műveinek címét. Elemezni tudja a tanult szempontok alapján a tanult Ady műveket.</p>
2.	<p><i>Móricz Zsigmond életrajza, írói pályája</i></p> <p>Elemzendő művek:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Hét krajcár</i> • <i>Légy jó mindhalálig</i> • <i>Pillangó</i> 	<p><i>Móricz Zsigmond életrajzának, írói pályájának megismerése</i></p>	<p>Be tudja mutatni (15–20 mondatban) Móricz Zsigmond életútját.</p>	<p>Be tudja mutatni Móricz Zsigmond életútját. Fel tudja sorolni Móricz elemzett, olvasott műveinek címét. Elemezni tudja a tanult szempontok alapján Móricz tanult műveit.</p>

IRODALOM

IV.	IRODALMI MŰFAJOK ÉS MŰFAJI JELLEGZETESSÉGEIK	ISMERKEDÉS AZ IRODALMI MŰFAJOKKAL, MŰFAJI JELLEGZETESSÉGEIKKEL		
1.	Lírai műfajok: dal, elégia	Lírai műfajok: dal, elégia tanulása	Reprodukálni tudja a dalról, elégiáról tanult ismereteit.	Reprodukálni tudja a dalról, elégiáról tanult ismereteit. Tudásáról kiselőadás keretében is számot tud adni.
2.	Epikai műfajok: novella, regény	Epikai műfajok: novella, regény tanulása	Reprodukálni tudja a novelláról, regényről tanult ismereteit.	Reprodukálni tudja a novelláról, regényről tanult ismereteit. Tudásáról kiselőadás keretében is számot tud adni.
3.	A szépirodalom határán álló műfajok: paródia, napló, aforizma, levél, portré, kritika, esszé, tévéjáték, rádiójáték	A szépirodalom határán álló műfajok (paródia, napló, aforizma, levél, portré, kritika, esszé, tévéjáték, rádiójáték) tanulása	Reprodukálni tudja a szépirodalom határán álló műfajok (paródia, napló, aforizma, levél, portré, kritika, esszé, tévéjáték, rádiójáték) jellemző jegyeit. Tanult műveken felismeri ezek műfaji jegyeit.	Reprodukálni tudja a szépirodalom határán álló műfajok (paródia, napló, aforizma, levél, portré, kritika, esszé, tévéjáték, rádiójáték) jellemző jegyeit. Nem tanult műveken is felismeri ezek műfaji jegyeit.
V.	AZ IRODALOMÉRTŐ OLVASÓI SZEREP MEGALAPOZÁSA A MŰELEMZŐ KÉPESSÉG FEJLESZTÉSÉVEL	AZ IRODALOMÉRTŐ OLVASÓI SZEREP MEGALAPOZÁSA A MŰELEMZŐ KÉPESSÉG FEJLESZTÉSÉVEL		
1.	Lírai művek elemzése	Lírai művek elemzése		
1.1.	a vers hangszerelése	a vers "hangszerelésének" megfigyelése, a jelentést felerősítő hangzás megfigyeltése		
1.1.1.	a hangok eufóniája	a hangok eufóniájának megfigyelése, jelentést felerősítő szerepének tisztázása	Segítséggel felismeri a költői szövegekben az ún. "széphangzást".	Önállóan felismeri a költői szövegekben az ún. "széphangzást".
1.1.2.	hangzógyakoriság	a hangzógyakoriság megfigyelése, jelentést felerősítő szerepének tisztázása	Segítséggel felismeri a költői szövegekben az ún. "széphangzást". Ezt indokolni tudja a hangzógyakorisággal.	Önállóan felismeri a költői szövegekben az ún. "széphangzást". Ezt indokolni tudja a hangzógyakorisággal.
1.1.3.	hangszimbolika	a hangszimbolika megfigyelése, jelentést felerősítő szerepének tisztázása	Segítséggel felismeri a költői szövegekben az ún. "széphangzást". Ezt indokolni tudja a hangszimbolikával.	Önállóan felismeri a költői szövegekben az ún. "széphangzást". Ezt indokolni tudja a hangszimbolikával.
1.1.4.	rímelés	a rímelés megfigyelése, jelentést felerősítő szerepének tisztázása	Segítséggel felismeri a vers hangszerelésében a rímek szerepét. Szintén segítséggel képes a rímek jelentést felerősítő szerepének indoklására.	Önállóan felismeri a vers hangszerelésében a rímek szerepét. Képes a rímek jelentést felerősítő szerepének indoklására.
1.1.5.	alliteráció	az alliteráció megfigyelése, jelentést felerősítő szerepének tisztázása	Segítséggel felismeri a vers hangszerelésében az alliteráció szerepét. Szintén segítséggel képes az alliteráció jelentést felerősítő szerepének indoklására.	Önállóan felismeri a vers hangszerelésében az alliteráció szerepét. Képes az alliteráció jelentést felerősítő szerepének indoklására.

IRODALOM

1.1.6.	ritmus	a ritmus megfigyelése, jelentést felerősítő szerepének tisztázása	Segítséggel felismeri a vers hangszerelésében a ritmus szerepét. Szintén segítséggel képes a ritmus jelentést felerősítő szerepének indoklására.	Önállóan felismeri a vers hangszerelésében a ritmus szerepét. Képes a ritmus jelentést felerősítő szerepének indoklására.
1.2.	a lírai mű kompozíciója	a lírai mű kompozíciójának megfigyelése, elemzése		
1.2.1.	nyelvi szerkezet, képi szerkezet	nyelvi szerkezet és képi szerkezet megfigyelése		
1.2.1.1.	a képzettársítás stílári eszközei	a képzettársítás stílári eszközeinek számbavétele		
1.2.1.1.1.	metafora, hasonlat, megszemélyesítés, metaforikus jelző	a metafora, a hasonlat, a megszemélyesítés, a metaforikus jelző megfigyelése, szerepének tisztázása a lírai mű képi szerkezetének kialakításában	Segítséggel felismeri a metaforát, a hasonlatot, a megszemélyesítést és a metaforikus jelzőt. Próbálkozik a költői nyelvhasználat többjelentésének megfogalmazásával.	Önállóan észreveszi a költői szövegekben a következő költői képeket: metafora, hasonlat, megszemélyesítés, metaforikus jelző. Meg tudja fogalmazni a költői nyelvhasználat többjelentését.
1.2.1.1.2.	allegória	az allegória megfigyelése, szerepének tisztázása a lírai mű képi szerkezetének kialakításában	Segítséggel felismeri az allegóriát. Próbálkozik a költői nyelvhasználat többjelentésének megfogalmazásával.	Önállóan észreveszi a költői szövegekben az allegóriát. Meg tudja fogalmazni a költői nyelvhasználat többjelentését.
1.2.1.1.3.	metonímia	a metonímia megfigyelése, szerepének tisztázása a lírai mű képi szerkezetének kialakításában	Segítséggel felismeri a metonímiát. Próbálkozik a költői nyelvhasználat többjelentésének megfogalmazásával.	Önállóan észreveszi a költői szövegekben a metonímiát. Meg tudja fogalmazni a költői nyelvhasználat többjelentését.
1.2.1.1.4.	szinekdoché	a szinekdoché megfigyelése, szerepének tisztázása a lírai mű képi szerkezetének kialakításában	Segítséggel felismeri a szinekdochét. Próbálkozik a költői nyelvhasználat többjelentésének megfogalmazásával.	Önállóan észreveszi a költői szövegekben a szinekdochét. Meg tudja fogalmazni a költői nyelvhasználat többjelentését.
1.2.1.2.	képrendezés	képrendezés megfigyelése a lírai versben		
1.2.1.2.1.	térbeli képrendezés	a térbeli képrendezés megfigyelése	Segítséggel képes a térbeli képrendezés "szabályosságainak" felismerésére.	Önállóan képes a térbeli képrendezés "szabályosságainak" felismerésére. Felismeréséről számot tud adni szóban kijelölt második személy számára.
1.2.1.2.2.	időbeli képrendezés	az időbeli képrendezés megfigyelése	Segítséggel képes az időbeli képrendezés "szabályosságainak" felismerésére.	Önállóan képes az időbeli képrendezés "szabályosságainak" felismerésére. Felismeréséről számot tud adni szóban kijelölt második személy számára.

IRODALOM

1.3.	értékmozzanatok	értékmozzanatok feltárása a lírai versben	Önállóan képes felismerni a tanult lírai művekben a feltárulkozó értékmozzanokat.	Önállóan képes felismerni a tanult lírai művekben a feltárulkozó értékmozzanokat, s arról tájékoztató-elemző szöveget tud alkotni kiscsoport vagy osztálytársai előtt.
2.	<i>Epikai művek</i>	<i>Epikai művek elemzése</i>		
2.1.	metonimikus építkezés	metonimikus építkezés megfigyelése az elbeszélő műben	Segítséggel képes az epikai művekben tetten érhető metonimikus építkezést felismerni.	Önállóan képes az epikai művekben tetten érhető metonimikus építkezést felismerni.
2.2.	tér és idő	a tér és az idő megfigyelése az elbeszélő műben		
2.2.1.	elbeszélés ideje, történet ideje, elbeszélte események időtartama	az időszerkezet vizsgálata: az elbeszélés ideje, a történet ideje, az események időtartama	Segítséggel képes az időszerkezet vizsgálatára az alábbi elemző kategóriák felhasználásával: az elbeszélés ideje, a történet ideje, az elbeszélte események időtartama.	Önállóan képes az időszerkezet vizsgálatára az alábbi elemző kategóriák felhasználásával: az elbeszélés ideje, a történet ideje, az elbeszélte események időtartama. Megfigyeléseinek eredményéről képes beszámolni megnevezett második személy számára.
2.2.2.	az elbeszélés tempója	az elbeszélés tempójának, váltásainak megfigyelése	Segítséggel képes az elbeszélés tempóját, váltásait kifejező nyelvi eszközök felismerésére.	Önállóan képes az elbeszélés tempóját, váltásait kifejező nyelvi eszközök felismerésére.
2.3.	szereplők és értékek	a mű szereplői és az általuk hordozott értékek	Önállóan fel tudja sorolni az olvasott és elemzett epikus művek szereplőit. Képes jellemezni a főszereplőket. Segítséggel meg tudja nevezni az általuk képviselt és megtestesített értékeket.	Önállóan fel tudja sorolni az olvasott és elemzett epikus művek szereplőit. Képes jellemezni a főszereplőket. Önállóan meg tudja nevezni az általuk képviselt és megtestesített értékeket. Ez utóbbiakról képes beszámolni megnevezett második személynek.
2.4.	a narrátor nézőpontja	a narrátor nézőpontja és értékrendje	Segítséggel képes felismerni és elkülöníteni epikai művekben a narrátort, annak nézőpontját és értékrendjét.	Önállóan képes felismerni és elkülöníteni epikai művekben a narrátort, annak nézőpontját és értékrendjét. Elemzéséről képes beszámolni kijelölt második személynek.
VI.	AZ OLVASÓKÖZÖNSÉG TÖRTÉNETE ÉS AZ IRODALOM TERJEDÉSÉNEK ÚTJAI	ISMERKEDÉS AZ OLVASÓKÖZÖNSÉG TÖRTÉNETÉVEL ÉS AZ IRODALOM TERJEDÉSÉNEK ÚTJAIVAL	Meg tud nevezni legalább egy irodalmi társaságot, illetve egy irodalmi folyóiratot.	Meg tud nevezni egy irodalmi társaságot, illetve legalább négy irodalmi folyóiratot.

IRODALOM

VII.	<p>VERS- ÉS PRÓZAMONDÁS</p>	<p>VERS- ÉS PRÓZAMONDÁS GYAKORLÁSA</p>	<p>Társai előtt elő tudja adni a következő műveket:</p> <p>Babits Mihály: <i>Szerenád</i> Juhász Gyula: <i>Magyar táj, magyar ecsettel</i> Kosztolányi Dezső: <i>Téli alkony</i> Tóth Árpád: <i>Körüti hajnal</i> Ady Endre: <i>Góg és Magóg fia vagyok én</i> <i>A magyar Ugaron</i> <i>Őrizem a szemed</i></p>	<p>Társai előtt - s ha az alkalom kívánja vagy lehetővé teszi: felnőtt közönség előtt is - elő tudja adni az alábbi verseket:</p> <p>Babits Mihály: <i>Szerenád; Örökké ég a felhők mögül</i> (részlet) Juhász Gyula: <i>Magyar táj, magyar ecsettel;</i> vagy <i>Milyen volt...</i> Kosztolányi Dezső: <i>Téli alkony</i> Tóth Árpád: <i>Körüti hajnal</i> Dsida Jenő: <i>Psalmus Hungaricus</i> (részlet). Heinrich Heine: <i>A dal szárnyára veszlek</i> Ady Endre: <i>Góg és Magóg fia vagyok én</i> <i>A magyar Ugaron</i> <i>Őrizem a szemed</i> <i>Lédával a bálban</i></p>
VIII.	<p>SZÍNJÁTSZÁS, DRÁMAJÁTÉK</p>			
1.	<p><i>Közös dramatizálás</i></p>	<p><i>Mese vagy novella színi megjelenítése, azon a módszerének megtanulása, amelytől leginkább remélhető, hogy a játékosok vezetőjükkel együtt nem a szóból, hanem a mozgásból indítanak a munka során (ezt az eljárást a viszonylag egyszerű szerkezetű meséktől kezdve az összetett történetek feldolgozásáig eljutva sajátítják el a tanulók);</i> <i>a kollektív drámaépítést indító némajátékos alapozás gyakorlása avégett, hogy ne szakadjon majd szét a játék végszavakra, s ne tűnjön el a kapcsolat a játékosok között</i></p>		
1.1.	<p>improvizációs előgyakorlatok</p>	<p>a kiválasztott mű ismerése, a szereplő személyek és helyszínek rajzos kijelölése; az improvizációs előgyakorlatokat igénylő mozzanatok tanári kiemelése</p>	<p>Részt vesz az improvizációs előgyakorlatok végzésében.</p>	<p>Ismeri a dramatikusan improvizáció irányításának technikáját. Ki tudja alakítani a rögtönzést indító helyzetet. Képes felkelteni játékbátorságot.</p>
1.2.	<p>a némajátékos cselekményvázlat és a néma kiszíjelenetek</p>	<p>a némajátékos cselekményvázlat alapján a néma kiszíjelenetek eljátszása, eljátsztatása</p>	<p>Részt vesz a néma kiszíjelenetek eljátszásában.</p>	<p>Részt vesz a néma kiszíjelenetek eljátszásában. Önállóan tudja irányítani a néma kiszíjeleneteket.</p>

IRODALOM

1.3.	a megszólalás fajtái	A tömegjelenetek és a kisjelenetek eljátszása közben a játékok indításának, a javító játékok alkalmazásának, sugalmazásnak, a beleszólásnak, a kérdésnek, a szerepvállalásnak - a játék előrelendítése technikáinak gyakorlása, szabályok betartása (Abba ne hagyj!; Légy jelen!; Tartsd a szabályokat!; Szólalj meg!; Folytasd!; Ne nézz ki!; Ügyelj a térre (I-II)!; Építsd e cselekményt!; Ne hazudj!; Sűríts!)	Részt vesz a tömegjelenetek és a kisjelenetek együttes gyakorlásában.	Tud szimultán játékot irányítani. Rögzíteni képes a rögtönzés során felbukkanó "szerencsés variánst". Ismeri a rögtönzés lépcsőfokait, azok elméleti és gyakorlati tudnivalóit. Képes különböző szabályok betartására.
1.4.	jelenet-összefűzés	a kidolgozott jelenetek összefűzése a némajátékos cselekményvázlat segítségével; hiányzó jelenetek pótlása; a cselekmény arányainak ellenőrzése	Részt vesz a kidolgozott jelenetek összefűzésében.	Önállóan képes a kidolgozott jelenetek összefűzését irányítani, a hiányzó jeleneteket pótolni.
1.5.	a "színháték" akusztikus és vizuális síkjá	a "színháték" akusztikus és vizuális síkjának kidolgozása (színek, formák, díszlet, jelmez, jelzések, zörejek, zenék, stb.)	Részt vesz a "színháték" akusztikus és vizuális síkjának kidolgozásában.	Önállóan képes a "színháték" akusztikus és vizuális síkjának kidolgozását irányítani.
1.6.	az "előadás"	az "előadás", javítás és rögzítés	Részt vesz az "előadás"-ban.	Önállóan képes az "előadás rögzítését és javítását irányítani.

I. Irodalom

- a) A tanuló mutassa be Ady Endre, Babits Mihály, Juhász Gyula, Karinthy Frigyes, Kosztolányi Dezső, Móricz Zsigmond, Tóth Árpád életútját.
- b) Sorolja föl a tanult írók nevét, elolvasott, elemzett műveik címét.
- c) Tudja elemezni a tanult szempontok alapján a tanult irodalom alkotásokat.
- d) Tudja reprodukálni a következő irodalomelméleti alapfogalmakról tanult ismereteket: regény, novella, szonett, rím, alliteráció, ritmus, hasonlat, megszemélyesítés.
- e) Tudja előadni a következő műveket:
Ady Endre: *Góg és Magóg fia vagyok én; A magyar Ugaron*
Őrizem a szemed
Babits Mihály: *Szerenád*
Dsida Jenő: *Psalmus Hungaricus* (részlet)
Juhász Gyula: *Magyar táj magyar ecsettel; vagy*
Milyen volt...
Kosztolányi Dezső: *Téli alkony*
Tóth Árpád: *Körúti hajnal*

Tanulási cél, tematikus tananyag, tanulási program, teljesítmény

8. évfolyam

Az irodalom tanulásának céljai a 8. évfolyamon

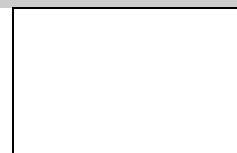
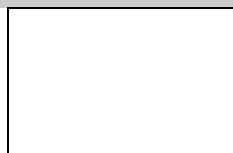
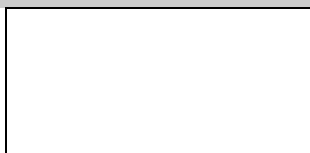
Az *Irodalom* tantárgy keretében a portrévázlatok olvasásának célja, hogy a tanulók felkészüljenek a magyar irodalom történetében való tájékozódásra; az irodalmi műveltséghez tartozó ismeretek elsajátítására. A világirodalom történetében való tájékozódás célja, hogy a tanulóknak lehetőségük legyen az irodalmi műveltséghez tartozó ismeretek elsajátítására. Az alkotói életművek megismerésének célja, hogy a tanulók elmélyüljenek néhány klasszikus magyar író, költő meghatározó jelentőségű életművének tanulmányában. Az irodalmi műfajok tanulása hatékonyabbá teszi az irodalmi kifejezésformák megértését, ezáltal az irodalmi művek befogadását, értelmezését. Az irodalmi műelemzőképesség fejlesztése a tanulók irodalomértő olvasói szerepét alapozza meg. Az irodalom társadalmi funkciói megismerésének célja a tanulók tájékozottságának bővítése az irodalom szociologikumának témakörében.

	TEMATIKUS TANANYAG	TANULÁSI PROGRAM	TELJESÍTMÉNY	
			MINIMALIS	OPTIMALIS
I.	<p>PORTRÉVÁZLATOK A MAGYAR IRODALOM TÖRTÉNETÉBŐL</p>	<p>PORTRÉVÁZLATOK OLVASÁSA A MAGYAR IRODALOM TÖRTÉNETÉBŐL</p>		
1.	<p><i>Portrék a műelemzés és az irodalomtörténeti tájékozottság érdekében</i></p> <p>Illyés Gyula: <i>A költő felel</i>; <i>Puszták népe</i> (részletek); <i>Bartók</i> Nagy László: <i>Tűz</i>; <i>Gyöngyszoknya</i>; <i>József Attila</i>; <i>Seb a cédruson</i> Pilinszky János: <i>Francia fogoly</i>; <i>Tilos csillagon</i>; <i>Harmadnapon</i>; <i>Vesztőhely télen</i>; Szabó Lőrinc: <i>A Bazilikában zúg a harang</i>; <i>Szamártóvis</i>; <i>Ima a gyermekekért</i>; <i>Ipoly füzei</i> Tamási Áron: <i>Abel a rengetegben</i></p>	<p><i>Irodalmi portrék olvasása műelemzéssel egybekötve</i></p>	<p>Tájékozott a magyar irodalom történetéről. Fel tudja sorolni a tanult írók, költők nevét, elemzett műveit. 8-10 mondatban - kijelölt kiscsoport előtt - be tudja mutatni Illyés Gyula, Nagy László, Pilinszky János, Szabó Lőrinc, Tamási Áron életútját. A tanult szempontok alapján képes elemezni a fentebb felsorolt alkotók tanult műveit.</p>	<p>Tájékozott a magyar irodalom történetéről. Fel tudja sorolni a tanult írók, költők nevét, elemzett műveit. 8-10 mondatban - kijelölt kiscsoport előtt - be tudja mutatni Illyés Gyula, Nagy László, Pilinszky János, Szabó Lőrinc, Tamási Áron életútját. A tanult szempontok alapján képes elemezni a fentebb felsorolt alkotók tanult műveit írásos műfajokban is.</p>
2.	<p><i>Irodalmi portrék és szemelvények a magyar irodalomból</i></p> <p>Kassák Lajos: <i>Számozott költemények 86.</i>; <i>Képköltemények (Romboljatok)</i>; <i>Bartók Béla</i> Déry Tibor: <i>A Dunánál</i> Márai Sándor: <i>Halotti beszéd</i> Nemes Nagy Ágnes: <i>Fák</i>; <i>Napló</i> (részlet); <i>Ekhnáton az égben</i></p>	<p><i>Irodalmi portrék és szemelvények olvasása a magyar irodalomból</i></p>	<p>Fel tudja sorolni az olvasott portrék és szemelvények alapján a tanult írók, költők nevét, elemzett műveit kijelölt második személy előismereteihez igazodva.</p>	<p>Be tudja mutatni az olvasott portrék és szemelvények alapján a tanult írók és költők szellemi életútját, elemzett műveit ünnepi alkalmakhoz (pl. évfordulóhoz, emléktábla-avatáshoz, kiállításához) igazodva, osztálytársai vagy közönség előtt is.</p>
	<p>Németh László: <i>Csábítás munkára</i> Örkény István: <i>Tóték</i> (részlet); <i>Rendörkézen az</i></p>			

IRODALOM

39

angol vonatrábló; Mi
mindent kell tudni
Szilágyi Domokos:
Héjjasfalva felé
Tersánszky J. Jenő: *Kakuk*
Marci ifjúsága. Bevezetés

IRODALOM

II.	TÁJÉKOZÓDÁS A VILÁGIRODALOM TÖRTÉNETÉBEN	TÁJÉKOZÓDÁS A VILÁGIRODALOM TÖRTÉNETÉBEN		
1.	<p><i>A világirodalmi tájékozottságot szolgáló portrévázlatok és szemelvények</i></p> <p>Guillaume Apollinaire: <i>A Mirabeau híd; Búcsú</i> Mihail Afanaszjevics Bulgakov: <i>Végzetes tojások</i> Fukadzava Hicsiró: <i>Zarándokének</i> (részlet) William Golding: <i>A legyek ura</i> (részlet) Thomas Mann: <i>Tonio Kröger</i> (részlet) George Orwell: <i>Állatfarm</i> (részlet) Arthur Rimbaud: <i>Kóborlásaim</i> Paul Verlaine: <i>Költészettan</i> Gabriel Garcia Márquez: <i>Száz év magány</i> (részlet)</p>	<p><i>Irodalmi portrék és szemelvények olvasása a világirodalomból</i></p>	<p>Fel tudja sorolni az olvasott portrék és szemelvények alapján a tanult írók, költők nevét, nemzetiségét, elemzett műveit kijelölt második személy előismereteihez igazodva. Segítséggel ki tudja emelni az elemzett irodalmi alkotások főbb üzeneteit.</p>	<p>Be tudja mutatni az olvasott portrék és szemelvények alapján a tanult írók és költők szellemi életútját, elemzett műveit ünnepi alkalmakhoz (pl. évfordulóhoz, emléktábla-avatáshoz, kiállításához) igazodva, osztálytársai vagy közönség előtt is.</p>
III.	ALKOTÓI ÉLETMŰVEK A MAGYAR IRODALOMBÓL	ALKOTÓI ÉLETMŰVEK MEGISMERÉSE A MAGYAR IRODALOMBÓL		
1.	<p><i>József Attila életrajza, költői pályája</i></p> <p>Elemzendő művek: <i>Ime, hát megeltem hazámat</i> <i>Szegényember balladája</i> <i>Szép nyári este van</i> <i>Tiszta szívvel</i> <i>Ringató</i> <i>Klárások</i> <i>Betlehem</i> <i>Curriculum vitae</i> <i>Levegőt!</i> <i>Kései sirató</i> <i>Karóval jöttél</i></p>	<p><i>József Attila életrajzának, költői pályájának megismerése</i></p>	<p>15-20 mondatban be tudja mutatni József Attila életútját. Segítséggel ki tudja emelni az elemzett József Attila művek főbb üzeneteit.</p>	<p>Be tudja mutatni József Attila életútját. Fel tudja sorolni József Attila olvasott, elemzett műveinek címét. Elemezni tudja megadott szempontok alapján a tanult József Attila műveket. Osztálytársai előtt be tudja mutatni a József Attila életművét összegző monográfiákat, életműkiadásokat.</p>
2.	<p><i>Radnóti Miklós életrajza, költői pályája</i></p> <p>Elemzendő művek: <i>Ikrek hava</i> (részletek) <i>Himnusz a békéről</i> <i>Első ecloga</i> <i>Két karódban</i> <i>Nem tudhatom...</i> <i>Papírszeletek</i> <i>Töredék</i> <i>Hetedik ecloga</i> <i>Razglednicák</i></p>	<p><i>Radnóti Miklós életrajzának, költői pályájának megismerése</i></p>	<p>15-20 mondatban be tudja mutatni Radnóti Miklós életútját. Segítséggel ki tudja emelni az elemzett Radnóti Miklós művek főbb üzeneteit.</p>	<p>Be tudja mutatni Radnóti Miklós életútját. Fel tudja sorolni Radnóti Miklós olvasott, elemzett műveinek címét. Elemezni tudja megadott szempontok alapján a tanult Radnóti Miklós műveket. Osztálytársai előtt be tudja mutatni a Radnóti Miklós életművét összegző monográfiákat, életműkiadásokat.</p>
3.	<p><i>Weöres Sándor életrajza, költői pályája</i></p> <p>Elemzendő művek: <i>Lidércnyomás</i> <i>A kő és az ember</i> <i>Az éjszaka csodái</i></p>	<p><i>Weöres Sándor életrajzának, költői pályájának megismerése</i></p>	<p>15-20 mondatban be tudja mutatni Weöres Sándor életútját. Segítséggel ki tudja emelni az elemzett Weöres Sándor művek főbb üzeneteit.</p>	<p>Be tudja mutatni Weöres Sándor életútját. Fel tudja sorolni Weöres Sándor olvasott, elemzett műveinek címét. Elemezni tudja megadott szempontok</p>

IRODALOM

41

	<i>Tavaszi virradat Rongyszőnyeg Magyar etűdök Egysoros versek</i>			alapján a tanult Weöres Sándor műveket. Osztálytársai előtt be tudja mutatni a Weöres Sándor életművét összegző monográfiákat, életműkiadásokat.
IV.	IRODALMI MŰFAJOK ÉS MŰFAJI JELLEGZETESSÉGEIK	ISMERKEDÉS AZ IRODALMI MŰFAJOKKAL, AZOK MŰFAJI JELLEGZETESSÉGEIVEL		
1.	<i>Lírai műfajok: dal, ekloga</i>	<i>Lírai műfajok: dal, ekloga tanulása</i>	Képes reprodukálni a lírai műnemekről tanult ismereteket.	Képes reprodukálni a lírai műnemekről tanult ismereteket. Tud azokról ismeretterjesztő jelleggel kiselőadást tartani. Mondandóját a tanult irodalmi művek idézésével tudja hitelesíteni.
2.	<i>Epikai műfajok: novella, regény</i>	<i>Epikai műfajok: novella, regény tanulása</i>	Képes reprodukálni az epikai műnemekről tanult ismereteket.	Képes reprodukálni az epikai műnemekről tanult ismereteket. Tud azokról ismeretterjesztő jelleggel kiselőadást tartani. Mondandóját a tanult irodalmi művek idézésével tudja hitelesíteni.
3.	<i>Drámai műfajok: tragédia, komédia, színmű, vígjáték, tragikomédia</i>	<i>Drámai műfajok (tragédia, komédia, színmű, vígjáték, tragikomédia) tanulása</i>	Képes reprodukálni a drámai műnemekről tanult ismereteket.	Képes reprodukálni a drámai műnemekről tanult ismereteket. Tud azokról ismeretterjesztő jelleggel kiselőadást tartani. Mondandóját a tanult irodalmi művek idézésével tudja hitelesíteni.
4.	<i>A szépirodalom határán álló műfajok: szociográfia, műfordítás</i>	<i>A szépirodalom határán álló műfajok (szociográfia, műfordítás) tanulása</i>	Képes reprodukálni a szociográfiáról és a műfordításról tanult ismereteket.	Képes reprodukálni a szociográfiáról és a műfordításról tanult ismereteket. Képes legalább egy kisebb terjedelmű szociográfia elkészítésére, továbbá egy mű lefordítására.
V.	AZ IRODALOMÉRTŐ OLVASÓI SZEREP	AZ IRODALOMÉRTŐ OLVASÓI SZEREP MEGALAPOZÁSA A MŰELEMZŐ KÉPESSÉG FEJLESZTÉSÉVEL		
1.	<i>Lírai művek elemzése</i>	<i>Lírai művek elemzése</i>		
1.1.	a vers hangszerelése	a vers "hangszerelésének" megfigyelése, a jelentést felerősítő hangzás megfejtése		
1.1.1.	a hangok eufóniája	a hangok eufóniájának megfigyelése, jelentést felerősítő szerepének tisztázása	Segítséggel felismeri a költői szövegekben az ún. "széphangzást".	Önállóan felismeri a költői szövegekben az ún. "széphangzást".

IRODALOM

42

1.1.2.	hangzógyakoriság	a hangzógyakoriság megfigyelése, jelentést felerősítő szerepének tisztázása	Segítséggel felismeri a költői szövegekben az ún. "széphangzást". Ezt indokolni tudja az észrevett hangzógyakorisággal.	Önállóan felismeri a költői szövegekben az ún. "széphangzást". Ezt indokolni tudja az észrevett hangzógyakorisággal.
1.1.3.	hangszimbolika	a hangszimbolika megfigyelése, jelentést felerősítő szerepének tisztázása	Segítséggel felismeri a költői szövegekben az ún. "széphangzást". Ezt indokolni tudja az észrevett hangszimbolikával.	Önállóan felismeri a költői szövegekben az ún. "széphangzást". Ezt indokolni tudja az észrevett hangszimbolikával.

IRODALOM

1.1.4.	rímelés	a rímelés megfigyelése, jelentést felerősítő szerepének tisztázása	Segítséggel felismeri a vers hangszerelésében a rímek szerepét. Szintén segítséggel képes a rímek jelentést felerősítő szerepének indoklására.	Önállóan felismeri a vers hangszerelésében a rímek szerepét. Képes a rímek jelentést felerősítő szerepének indoklására.
1.1.5.	alliteráció	az alliteráció megfigyelése, jelentést felerősítő szerepének tisztázása	Segítséggel felismeri a vers hangszerelésében az alliteráció szerepét. Szintén segítséggel képes az alliteráció jelentést felerősítő szerepének indoklására.	Önállóan felismeri a vers hangszerelésében az alliteráció szerepét. Képes az alliteráció jelentést felerősítő szerepének indoklására.
1.1.6.	ritmus	a ritmus megfigyelése, jelentést felerősítő szerepének tisztázása	Segítséggel felismeri a vers hangszerelésében a ritmus szerepét. Szintén segítséggel képes a ritmus jelentést felerősítő szerepének indoklására.	Önállóan felismeri a vers hangszerelésében a ritmus szerepét. Képes a ritmus jelentést felerősítő szerepének indoklására.
1.2.	a lírai mű kompozíciója	a lírai mű kompozíciójának megfigyelése, elemzése		
1.2.1.	nyelvi szerkezet, képi szerkezet	nyelvi szerkezet és képi szerkezet megfigyelése		
1.2.1.1.	a képzettársítás stílris eszközei	a képzettársítás stílris eszközeinek számbavétele		
1.2.1.1.1.	metafora, hasonlat, megszemélyesítés, metaforikus jelző	a metafora, a hasonlat, a megszemélyesítés, a metaforikus jelző megfigyelése, szerepének tisztázása a lírai mű képi szerkezetének kialakításában	Segítséggel felismeri a metaforát, a hasonlatot, a megszemélyesítést és a metaforikus jelzőt. Próbálkozik a költői nyelvhasználat többjelentésének megfogalmazásával.	Önállóan észreveszi a költői szövegekben a következő költői képeket: metafora, hasonlat, megszemélyesítés, metaforikus jelző. Meg tudja fogalmazni a költői nyelvhasználat többjelentését.
1.2.1.1.2.	szimbólum	szimbólum megfigyelése, szerepének tisztázása a lírai mű képi szerkezetének kialakításában	Segítséggel felismeri a szimbólumot. Próbálkozik a költői nyelvhasználat többjelentésének megfogalmazásával.	Önállóan észreveszi a költői szövegekben a szimbólumot. Meg tudja fogalmazni a költői nyelvhasználat többjelentését.
1.2.1.1.3.	allegória	az allegória megfigyelése, szerepének tisztázása a lírai mű képi szerkezetének kialakításában	Segítséggel felismeri az allegóriát. Próbálkozik a költői nyelvhasználat többjelentésének megfogalmazásával.	Önállóan észreveszi a költői szövegekben az allegóriát. Meg tudja fogalmazni a költői nyelvhasználat többjelentését.
1.2.1.1.4.	szinesztézia	az allegória megfigyelése, szerepének tisztázása a lírai mű képi szerkezetének kialakításában	Segítséggel felismeri a szinesztéziát. Próbálkozik a költői nyelvhasználat többjelentésének megfogalmazásával.	Önállóan észreveszi a költői szövegekben a szinesztéziát. Meg tudja fogalmazni a költői nyelvhasználat többjelentését.
1.2.1.1.5.	metonímia	a metonímia megfigyelése, szerepének tisztázása a lírai mű képi szerkezetének kialakításában	Segítséggel felismeri a metonímiát. Próbálkozik a költői nyelvhasználat többjelentésének megfogalmazásával.	Önállóan észreveszi a költői szövegekben a metonímiát. Meg tudja fogalmazni a költői nyelvhasználat többjelentését.

IRODALOM

1.2.1.6.	szinekdoché	a szinekdoché megfigyelése, szerepének tisztázása a lírai mű képi szerkezetének kialakításában	Segítséggel felismeri a szinekdoché. Próbálkozik a költői nyelvhasználat többletjelentésének megfogalmazásával.	Önállóan észreveszi a költői szövegekben a szinekdochét. Meg tudja fogalmazni a költői nyelvhasználat többletjelentését.
1.2.1.2.	képrendezés	képrendezés megfigyelése a lírai versben		
1.2.1.2.1.	térbeli képrendezés	a térbeli képrendezés megfigyelése	Segítséggel képes a térbeli képrendezés "szabályosságainak" felismerésére.	Önállóan képes a térbeli képrendezés "szabályosságainak" felismerésére. Felismeréséről számot tud adni szóban kijelölt második személy számára.
1.2.1.2.2.	időbeli képrendezés	az időbeli képrendezés megfigyelése	Segítséggel képes az időbeli képrendezés "szabályosságainak" felismerésére.	Önállóan képes az időbeli képrendezés "szabályosságainak" felismerésére. Felismeréséről számot tud adni szóban kijelölt második személy számára.
1.3.	értékmozzanatok	értékmozzanatok feltárása a lírai versben	Önállóan képes felismerni a tanult lírai művekben a feltárulkozó értékmozzanokat.	Önállóan képes felismerni a tanult lírai művekben a feltárulkozó értékmozzanokat, s arról tájékoztató-elemző szöveget tud alkotni kiscsoport vagy osztálytársai előtt.
2.	<i>Epikai művek elemzése</i>	<i>Epikai művek elemzése</i>		
2.1.	szerkezet	az epikai művek szerkezetének megfigyelése		
2.1.1.	metonimikus építkezés	a metonimikus építkezés megfigyelése az elbeszélő műben	Segítséggel képes az epikai művekben tetten érhető metonimikus építkezést felismerni.	Önállóan képes az epikai művekben tetten érhető metonimikus építkezést felismerni.
2.1.2.	metaforikus építkezés	a metaforikus építkezés megfigyelése az elbeszélő műben	Segítséggel képes az epikai művekben tetten érhető metaforikus építkezést felismerni.	Önállóan képes az epikai művekben tetten érhető metaforikus építkezést felismerni.
2.2.	tér és idő	a tér és az idő megfigyelése az epikai műben		
2.2.1.	az időszerkezet: az elbeszélés ideje, a történet ideje, az elbeszélő események időtartama	az időszerkezet vizsgálata: az elbeszélés ideje, a történet ideje, az elbeszélő események időtartama	Segítséggel képes az időszerkezet vizsgálatára az alábbi elemző kategóriák felhasználásával: az elbeszélés ideje, a történet ideje, az elbeszélő események időtartama.	Önállóan képes az időszerkezet vizsgálatára az alábbi elemző kategóriák felhasználásával: az elbeszélés ideje, a történet ideje, az elbeszélő események időtartama. Megfigyelésének eredményéről képes beszámolni megnevezett második személy számára.

IRODALOM

46

2.2.2.	az elbeszélés tempója	az elbeszélés tempójának, váltásainak megfigyelése	Segítséggel képes az elbeszélés tempóját, váltásait kifejező nyelvi eszközök felismerésére.	Önállóan képes az elbeszélés tempóját, váltásait kifejező nyelvi eszközök felismerésére.
2.3.	az epikai mű szereplői és az általuk hordozott értékek	az epikai mű szereplői és az általuk hordozott értékek felismerése	Önállóan fel tudja sorolni az olvasott és elemzett epikai művek szereplőit. Képes jellemezni a főszereplőket. Segítséggel meg tudja nevezni az általuk képviselt és megtestesített értékeket.	Önállóan fel tudja sorolni az olvasott és elemzett epikai művek szereplőit. Képes jellemezni a főszereplőket. Segítséggel meg tudja nevezni az általuk képviselt és megtestesített értékeket. Elemzéséről képes beszámolni kijelölt második személynek.
2.4.	az író és a narrátor nézőpontja és értékrendje	az író és a narrátor nézőpontjának és értékrendjének felismerése és elemzése	Segítséggel képes felismerni és elkülöníteni epikai művekben az író, valamint a narrátor nézőpontját és értékrendjét.	Segítséggel képes felismerni és elkülöníteni epikai művekben az író, valamint a narrátor nézőpontját és értékrendjét. Elemzéséről képes beszámolni kijelölt második személynek.
3.	<i>Dramai művek elemzése</i>	<i>Dramai művek elemzése</i>		
3.1.	a dráma és a színjáték viszonya	a dráma és a színjáték viszonyának tisztázása egy megtekintett színházi előadás alapján	Egy megtekintett színházi előadás alapján - segítséggel - fel tudja sorolni a dráma és a színjáték azonos és különböző vonásait.	Egy megtekintett színházi előadás alapján önállóan fel tudja sorolni a dráma és a színjáték azonos és különböző vonásait.
3.2.	a drámai műben felidézett valóság rétegei	a drámai műben felidézett valóság rétegeinek elkülönítése		
3.2.1.	a cselekvés és a cselekmény	a cselekvés és a cselekmény számbavétele	Dramai művekben - segítséggel - képes a cselekvés és a cselekmény azonos és megkülönböztető vonásainak számbavételére.	Dramai művekben önállóan képes a cselekvés és a cselekmény azonos és megkülönböztető vonásainak számbavételére.
3.2.2.	az idő és a tér	az idő és a tér megfigyelése	Egy elolvasott drámában és ugyanannak színpadra állított változatában - segítséggel - képes az idő és a tér eltérő megjelenítődéseinek számbavételére.	Egy elolvasott drámában és ugyanannak színpadra állított változatában önállóan képes az idő és a tér eltérő megjelenítődéseinek számbavételére.
3.2.3.	a szöveg, a beszéd és a metakommunikáció	a szöveg, a beszéd és a metakommunikáció megfigyelése	Egy megtekintett színházi előadást elemezve segítséggel képes a színpadi beszéd és az azt kísérő metakommunikáció elemzésére és értékelésére.	Egy megtekintett színházi előadást elemezve önállóan képes a színpadi beszéd és az azt kísérő metakommunikáció elemzésére és értékelésére.
VI.	IRODALOM A TÁRSADALOMBAN	TÁJÉKOZÓDÁS AZ IRODALOM ÉLETÉRŐL		

IRODALOM

47

1.	<i>Írók csoportosulásai: irodalmi programok (Írószövetség, irodalmi folyóiratok)</i>	<i>Írók csoportosulásainak (irodalmi programok (Írószövetség, irodalmi folyóiratok) megismerése</i>	Meg tud nevezni két-két irodalmi társaságot és irodalmi folyóiratot.	Meg tud nevezni két irodalmi társaságot és négy-öt irodalmi folyóiratot.
2.	<i>Írói célkitűzések: ars poeticák</i>	<i>Írói célkitűzések: ars poeticák megismerése</i>	Ismer és reprodukálni is képes legalább két írói ars poeticát.	Ismer és reprodukálni is képes legalább öt írói ars poeticát.

IRODALOM

VII.

VERS- ÉS
PRÓZAMONDÁS

VERS- ÉS PRÓZAMONDÁS
GYAKORLÁSA

Társai előtt elő tudja
adni az alábbi verseket:

Illyés Gyula: *A költő felel* (a 4 részből legalább egyet)
József Attila: *Tiszta szívvel; Ringató; Karóval jöttél, vagy Íme hát megleltem hazámat*
Pilinszky János: *Harmadnapon*
Radnóti Miklós: *Két karodban; Hetedik ecloga, vagy Töredék, vagy Himnusz a békéről; Razglednicák*
Weöres Sándor: *Tavaszi virradat*

Társai előtt - s ha az alkalom kívánja vagy lehetővé teszi: felnőtt közönség előtt is - elő tudja adni az alábbi verseket:

Illyés Gyula: *A költő felel* (a 4 részből legalább egyet)
József Attila: *Tiszta szívvel; Ringató; Karóval jöttél, vagy Íme hát megleltem hazámat*
Nagy László: *József Attila, vagy Tűz*
Pilinszky János: *Harmadnapon; Tilos csillagon*
Radnóti Miklós: *Két karodban; Hetedik ecloga, vagy Töredék, vagy Himnusz a békéről; Razglednicák*
Szabó Lőrinc: *Szamártövés, vagy Ipoly füzei, vagy Ima a gyermekekért*
Weöres Sándor: *Tavaszi virradat; Te égi gyerek... (Rongyszőnyegek)*
Guillaume Apollinaire: *A Mirabeau híd, vagy Búcsú*

I. Irodalom

- a) Tudja bemutatni Illyés Gyula, József Attila, Nagy László, Pilinszky János, Radnóti Miklós, Szabó Lőrinc, Tamási Áron, Weöres Sándor életútját.
- b) Tudja felsorolni (az *a* pontban leírtakon kívül) azoknak az íróknak a nevét, akikkel a tanév során foglalkoztak, s tudjon nevükhöz társítani egy-egy tőlük olvasott, elemzett vers-, próza-, prózarészlet-címet.
- c) Ismerjen legalább három alkotót a mai magyar hazai vagy határainkon kívül élő írók, költők közül.
- d) Tudja elemezni a tanár kérdései segítségével a tanult műveket.
- e) Legyen képes reprodukálni a következő irodalomelméleti fogalmakról tanult ismereteket: lírai műnem, epikai műnem, drámai műnem, szociográfia, műfordítás.
- f) Tudja előadni a következő irodalmi műveket:
Illyés Gyula: A költő felel (a 4 részből legalább egyet)
József Attila: Tiszta szívvel
    Ringató
    Karóval jöttél, vagy
    Ime hát megleltem hazámat
Nagy László: József Attila, vagy
    Tűz
Pilinszky János: Harmadnapon, vagy
    Tilos csillagon
Radnóti Miklós: Két karodban
    Hetedik ecloga, vagy
    Töredék, vagy
    Himnusz a békéről,
    Razglednicák (részletek)
Weöres Sándor: Tavaszi virradat
Guillaume Apollinaire: Búcsú

